

**Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích**

**Teologická fakulta**

**Katedra pedagogiky**

Bakalářská práce

**MUZIKOTERAPIE JAKO JEDEN Z ASPEKTŮ ODSTRAŇOVÁNÍ  
BARIÉR V OBLASTI KONTAKTU U OSOB S PAS**

Vedoucí práce: Mgr. Karel Ochozka

Autor práce: Michaela Smejkalová

Studijní obor: Pedagogika volného času - vychovatelství

Ročník: III.

2016

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že souhlasím, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění, se zveřejněním své bakalářské (diplomové) práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou), elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

19. 3. 2016

*„Věra v metodu je rozhodující. Pokud terapeut skutečně věří, pak činí pro nemocného s vážností a vytrvalostí vše, co je v jeho silách.“*

*C. G. Jung*

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Karlu Ochozkovi a konzultantkám Mgr. Michaele Votavové a Mgr. Daně Pšeničkové za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Zvláště děkuji mamince Štěpána za poskytnutí podkladů.

# OBSAH

<b>ÚVOD</b> .....	6
<b>TEORETICKÁ ČÁST</b> .....	7
<b>1 CO JE TO AUTISMUS</b> .....	7
1.1 Autismus a příčiny jeho vzniku .....	7
1.2 Druhy autismu.....	8
1.2.1 <i>Atypický autismus a dětský autismus</i> .....	8
1.2.2 <i>Aspergerův syndrom</i> .....	9
1.2.3 <i>Rettův syndrom</i> .....	9
1.3 Projevy autismu .....	10
<b>2 MUZIKOTERAPIE</b> .....	12
2.1 Muzikoterapie jako pojem .....	12
2.2 Muzikoterapie jako vhodná forma práce pro osoby s PAS .....	12
2.2.1 <i>Individuální muzikoterapie – Harmonizační lůžko</i> .....	13
2.2.2 <i>Skupinová muzikoterapie</i> .....	14
2.3 Příprava a vedení hodiny skupinové muzikoterapie pro osoby s PAS v Auticentru v Českých Budějovicích .....	15
<b>PRAKTICKÁ ČÁST</b> .....	17
<b>3 VÝZKUM – JE MUZIKOTERAPIE PŘÍNOSEM V OBLASTI KONTAKTU PRO OSOBY S PAS?</b> .....	17
3.1 Metodika výzkumu .....	17
3.2 Rodinná anamnéza.....	18
3.3 Osobní anamnéza.....	18
3.4 Rozhovor se Štěpánovou maminkou .....	19
3.5 Rozhovor se Štěpánem.....	19
3.6 Rozhovor s muzikoterapeutkou Danou.....	20
3.7 Osobní poznámky z dlouhodobého sledování Štěpána při skupinové muzikoterapii .....	20
3.8 Výsledky kontaktu z dlouhodobého pozorování v hodinách muzikoterapie.....	32
3.8.1 <i>Kladná reakce</i> .....	32
3.8.2 <i>Záporná a spontánní reakce</i> .....	37
<b>ZÁVĚR</b> .....	<b>40</b>
<b>SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ</b> .....	<b>42</b>

<b>SEZNAM PŘÍLOH.....</b>	<b>43</b>
<b>PŘÍLOHY.....</b>	<b>44</b>
<b>ABSTRAKT .....</b>	<b>59</b>
<b>ABSTRACT.....</b>	<b>60</b>

# ÚVOD

Někdy připomíná naše společnost jeden velký chaos nejen pro autistu, ale i pro nás samotné. Možná, že si každý žijeme ve svém vlastním světě, ale ať už jsme, anebo nejsme osoba s poruchou autistického spektra (dále jen PAS), v obou případech se potřebujeme zbavit svých problémů. Jedním z řešení může být muzikoterapie, aneb hudba jako lék.

Poprvé jsem se s muzikoterapií setkala v rámci praxe na Teologické fakultě při studiu oboru Pedagogika volného času v létě 2015 na psycho - rehabilitačním pobytu pro hendikepované děti a jejich rodiče, kde jsem byla součástí vedoucího týmu. Měla jsem možnost seznámit se s postupem skupinové muzikoterapie a na vlastní kůži si vyzkoušet individuální terapii a „kouzlo“ harmonizačního lůžka pod vedením Mgr. Dany Pšeničkové. Muzikoterapie s postiženými dětmi mě velice zaujala, ale ještě více mě lákala tematika autismu, a proto jsem se rozhodla tyto dva zájmy spojit.

Od začátku školního roku 2015 jsem asistentkou na hodinách muzikoterapie pro děti s PAS, které vede muzikoterapeutka Mgr. Dana Pšeničková. Cílem muzikoterapie pro osoby s PAS je především zmírnění bariér ve třech základních oblastech, s kterými se autisté potýkají, a to v komunikaci, sociální interakci a představitosti.

V teoretické části se zabývám základními informacemi o autismu a jeho projevech. Tyto důležité informace čerpám z knihy *Výchova dětí s autismem* od S. Richmana. Poté pokračuji vysvětlením obecného pojmu muzikoterapie, ale i jejím využitím pro osoby s PAS, při jehož studiu jsem ocenila knihu *Muzikoterapie v praxi* od M. Gerlichové.

Praktickou část věnuji ve své bakalářské práci kvalitativnímu výzkumu, jehož cílem je zjistit pomocí případové studie, jestli je muzikoterapie přínosem v oblasti kontaktu pro osoby s PAS. V praktické části se postupným získáváním informací dostávám k výsledkům. Výhodou mé bakalářské práce jsou osobní poznatky a zkušenosti z hodin muzikoterapie s dětmi s PAS.

# TEORETICKÁ ČÁST

## 1 CO JE TO AUTISMUS

### 1.1 Autismus a příčiny jeho vzniku

Jednou z nejtěžších poruch ve vývoji dítěte je po mentální stránce zejména autismus. Jedná se o vrozenou poruchu, která se týká poškození funkcí mozku. Tato porucha vzniká na neurobiologickém základě, kdy je narušen duševní vývoj dítěte.<sup>1</sup>

V praxi to pro dítě znamená, že špatně, nebo vůbec nerozumí tomu, co slyší, vidí a co prožívá. Dítě s autismem má problémy s komunikací, se sociální interakcí a velký problém pro ně znamená něco si představit, autistické dítě musí mít obrázek. Tato tři kritéria a další specifické vzorce chování jsou základní diagnostikou u poruch autistického spektra. Porucha může mít několik stupňů závažnosti. Záleží na počtu symptomů – pokud je menší – je mírnější i forma závažnosti, pokud je počet symptomů větší, jedná se o formu těžkou, a to v každé části základních tří kritérií – problém v oblasti komunikace, sociální interakce a představivosti.<sup>2</sup>

Dodnes se bohužel nepodařilo odhalit, na jakém základě autismus vzniká. Existují však studie, které poukazují na souvislost s genetickými predispozicemi, infekčními onemocněními či různými chemickými poruchami mozku. Moderní teorie se opírá o tvrzení, že autismus může vzniknout až při kombinaci všech těchto faktorů současně.<sup>3</sup> Autismus se obvykle projevuje do třetího roku života. Tím, že mozek nefunguje správně, neumí si dítě vyhodnotit chování ostatních lidí, informace, chování okolního světa. Složitě vnímá sensorické i jazykové informace. Pro lidi trpící autismem je těžké se vyvíjet v řeči, utvářet sociální vztahy, stejně tak obtížné jsou i běžné sociální činnosti. Autismus může být i kombinován s jiným handicapem, jak fyzickým, tak psychickým. Může se jednat například o mentální retardaci, vady podmíněné genetikou, epilepsii nebo poruchy smyslové.<sup>4</sup>

---

<sup>1</sup> *Co je to vlastně autismus* [online]. Praha: Portál o poruchách autistického spektra, 2007 [cit.: 2015-12-24]. Dostupné z: <http://www.autismus.cz/popis-poruch-autistickeho-spektra/detsky-autismus-4.html>

<sup>2</sup> *Tamtéž*

<sup>3</sup> *Tamtéž*

<sup>4</sup> RICHMAN, S. *Výchova dětí s autismem*. s. 7-10.

Důležité je určitě zmínit, že u různých jedinců se autismus projevuje různou formou. Často mají autisté potíže se soustředěním a udržením pozornosti. Jsou hyperaktivní a nesnesou jakoukoliv změnu prostředí, osob ani změnu na svém těle. Někteří autisté jsou agresivní, jiní zamlklí a pasivní, případně mají problém se sebezbraňováním. Bohužel se v 98% autista nevyhléčí, avšak lze zmírnit jeho potíže díky speciální výchově. Autisté potřebují speciální přístup, který jim umí dát lidé, kteří znají danou problematiku a vědí, jak s autisty jednat. Za nejdůležitější pro práci s autistou, aby měla smysl a výsledky, pokládám vizualizaci a strukturalizaci, dále individuální přístup a metodiku strukturovaného učení. Pokud víme, jak s autistou mluvit, a pokud porozumíme jeho světu a ukážeme mu, jak porozumět tomu našemu, který on vidí jen jako obrovský chaos, který ho obklopuje ze všech stran, pak mu můžeme pomoci a hlavně můžeme pozorovat zlepšení. Pokud autistické děti nemají možnost speciálního přístupu, jsou v psychiatrických léčebnách s velkou dávkou léků na psychiku – psychofarmak, nebo jsou vyloučeny ze škol, kde sice po intelektuální stránce na studium dispozice mají, ale kde jejich chování není běžné a vyhovující podmínky jim škola nemůže nabídnout.<sup>5</sup>

## 1.2 Druhy autismu

### 1.2.1 Atypický autismus a dětský autismus

Každý atypický autista má jiné příznaky, jinou závažnost této poruchy, právě proto, že žádný z nich nemá všechny symptomy. Dříve se o dětech s atypickým autismem mluvilo jako o dětech s autistickými rysy. V České republice se děti s atypickým autismem narodí 100-150 ročně.<sup>6</sup>

Atypický autismus se diagnostikuje, pokud se symptomy objeví až po 3. roce života, dále pokud zaznamenáme abnormální vývoj ve všech oblastech triády a pokud jedna oblast z triády není výrazně narušena. Některé symptomy jsou typické pro

---

<sup>5</sup> *Druhy autismu* [online]. Brno: Speciální třída pro žáky s poruchou autistického spektra při ZŠ Horníkova 1, 2015 [cit.: 2015-12-24]. Dostupné z: <http://paszshornikova.webnode.cz/news/ghdghf/>

<sup>6</sup> *Atypický autismus* [online]. Praha: Portál o poruchách autistického spektra, 2007 [cit.: 2016-01-8]. Dostupné z: <http://www.autismus.cz/popis-poruch-autistickeho-spektra/atypicky-autismus.html>



autismus, ale míra deficitu v sociální interakci a komunikaci nemůže být v celkovém kontrastu s celkovou úrovní mentální stránky.<sup>7</sup>

Z pohledu náročnosti péče a potřeby intervence se atypický autismus neliší od dětského autismu, který je jádrem persvazivních vývojových poruch. Avšak dítě s dětským autismem obtížněji zvládá sociální kontakt a s ním spojenou komunikaci, sociální interakci i stereotypní chování. Z poloviny až většiny je dětský autismus doprovázen mentální retardací, a proto je dopomoc ze strany okolí doživotně nutná.<sup>8</sup>

### **1.2.2 Aspergerův syndrom**

Děti s Aspergerovým syndromem jsou většinou samotáři. Je tomu tak, protože těžko chápou sociální situace a neumí se vcítit do druhých lidí. Děti s tímto syndromem mají výbornou mechanickou paměť. Dobře si zapamatují články z encyklopedií, data, jména, přesné mezníky významných dění ve světě. Jejich mluva je formální, připomíná mluvu dospělého člověka. Aspergerův syndrom se vyznačuje inteligencí, „svým světem“, který děti mají, kde je jim dobře. Nemají příliš mnoho přátel. Může se stát, že si i vymýšlejí imaginárního kamaráda. V době dospívání většinu dětí s Aspergerovým syndromem trápí sebe podhodnocování a také deprese. Jejich výchova je velmi složitá, jelikož celý vývoj přináší spoustu problémů, a to hyperaktivitu, nepozornost a přehnané vyjadřování emocí. Ročně se v České republice narodí cca 200 dětí s Aspergerovým syndromem.

### **1.2.3 Rettův syndrom**

Příčinnou této poruchy je genetika. Rettův syndrom se většinou týká jen dívek, pokud se vyskytne u chlapců, žena většinou potratí, anebo dítě zemře záhy po narození, jelikož postižení je už příliš rozsáhlé. Do zhruba roku a půl dítě nevykazuje známky jiného chování, než je u dětí běžné. Mluví, všímá si okolí, vnímá lidi a tělesný kontakt, umí naslouchat, stručně řečeno – nelze rozpoznat znaky nějaké poruchy. Tato situace se postupem času mění a najednou jakoby dítě ztrácelo a postupně zapomínalo vše, na co si navyklo, co se naučilo, zapomíná naučená slova, ztrácí zájem o okolí, vše si dělá po svém. Zpočátku to může vypadat, že je dítě hluché, protože neposlouchá pokyny od

---

<sup>7</sup> *Atypický autismus* [online]. Praha: Portál o poruchách autistického spektra, 2007 [cit.: 2016-01-8]. Dostupné z: <http://www.autismus.cz/popis-poruch-autistickeho-spektra/atypicky-autismus.html>

<sup>8</sup> Tamtéž

rodičů, kterým se následně nedostává žádné zpětné vazby. Často si hraje s rukama, jsou to stereotypní pohyby, stejně jako skřípání zubů. Polovina dětí trpí i epilepsií, intenzita této choroby může být různá. Některé děti se ještě naučí chodit a některé jsou odkázány na invalidní vozík. Děti s Rettovým syndromem mají atypické pohyby, které by se daly přirovnat k pohybu louky. Ročně se v České republice narodí kolem 6 dívek s Rettovým syndromem.<sup>9</sup>

### 1.3 Projevy autismu

Tyto projevy se objevují již od raného věku. U každého jsou individuální, a proto se někteří jedinci adaptují v životě velmi dobře, v podstatě bez problémů – zakládají si vlastní rodiny, mají stálé zaměstnání, mohou vystudovat vysokou školu a mít děti. Odborná osobní asistence může být řešením problémů s adaptací, které tyto děti provázejí celý život.<sup>10</sup>

Rodiče dětí s PAS často říkají, že děti se snaží navázat sociální kontakt, ale jde o nevhodnou cestu k samotnému kontaktu. Dítě provokuje - tím dává najevo, že se chce bavit, chce se zapojit a nechce být osamělé, ale podnět, kterým se snaží dávat najevo okolí, že má zájem o kontakt, je nepřiměřený (bouchnutí, vykřikování, narušování činností, brání věcí ostatním). Tyto podněty se neseťkávají s pozitivní zpětnou reakcí a nakonec toto nevinné snažení se o navázání kontaktu končí u řešení konfliktu mezi rodiči dětí. Autistické dítě totiž může působit jako dítě nevychované, a to hlavně pro okolí, kterému problematika autismu není známá. Proto existují spolky a organizace, které rodičům s dětmi s PAS výrazně pomáhají. Sami rodiče je vyhledávají po špatné zkušenosti při integraci, která neprobíhala podle jejich představ. Jedním ze spolků, s kterým spolupracuji, jsou Autisté jihu, který pomáhá rodinám pečujícím o dítě s PAS.<sup>11</sup>

Dalším problémem, se kterým se děti s PAS často potýkají, je představitivost. Ale opět jde o individuální záležitost, některé děti si neumí vzít do ruky hračku a hrát si s ní. Takovým dětem nejvíce vyhovují stereotypní aktivity. Naopak se můžeme setkat s dětmi, u kterých je představitivost rozvinuta na vysoké úrovni a mají tak velkou

---

<sup>9</sup> *Druhy autismu* [online]. Brno: Speciální třída pro žáky s poruchou autistického spektra při ZŠ Horníkova 1, 2015 [cit.: 2015-12-24]. Dostupné z: <http://paszshornikova.webnode.cz/news/ghdgh/>

<sup>10</sup> GERLICOVÁ, M. *Muzikoterapie v praxi*. s. 99.

<sup>11</sup> HOWLIN, P. *Autismus u dospívajících a dospělých*. s. 73-75.

fantazii, že si umí vymyslet imaginárního kamaráda. Dokáží přesně popsat, jak vypadá, jakou má povahu, jakým aktivitám se s oblibou věnuje - a to vše formou encyklopedické mluvy, která je mezi vrstevníky neobvyklá, až nadprůměrná.<sup>12</sup>

Poruchy se mění v průběhu vývoje dítěte. Určité rozdíly můžeme vnímat i v případě mluvy, jelikož některé děti mají mluvu na vysoké úrovni – prakticky na úrovni vysokoškolsky vzdělaného člověka a komunikují bez problémů, naopak někteří jedinci mají problém s vyjadřováním v běžném všedním životě. Sociální chování je u každého autisty rozdílné. Obvyklý názor společnosti je, že autista je člověk, který má svůj vlastní svět a našemu světu nerozumí, či o něj nejeví zájem. Faktem však je, že autista nedokáže navázat sociální kontakt z důvodu nejistoty, díky čemuž bývá osamělý.<sup>13</sup>

Sociální kontakt úzce souvisí i s dotykem – některé děti bývají obzvláště citlivé na dotyk. Může se jednat o dotyk předmětů, osob, a dokonce i strach z dotyku na vlastním těle. Jeden z několika způsobů, jak strach z dotyku zmírnit, je muzikoterapie.

Děti s poruchou autistického spektra, jsou velmi citlivé na zvuky. Muzikoterapie jim může pomoci nejen v citlivosti na dotyk, ale i ve vnímání svého okolí, v soustředěnosti, může rozvíjet sociální vztahy a takoví jedinci mohou díky muzikoterapeutickým cvičením lépe chápat sociální situace. Prostřednictvím hudební komunikace můžeme s dětmi s poruchou autistického spektra lépe komunikovat, protože běžná verbální komunikace u nich může vyvolávat úzkost.<sup>14</sup>

---

<sup>12</sup> GERLICHOVÁ, M. *Muzikoterapie v praxi*. 2014, s. 100.

<sup>13</sup> Tamtéž, s. 100.

<sup>14</sup> Tamtéž, s. 101.

## 2 MUZIKOTERAPIE

### 2.1 Muzikoterapie jako pojem

Muzikoterapie, arteterapie, psychodrama, dramaterapie nebo i tanečně-pohybové terapie jsou pojmy, které v dnešní době s přibývajícím počtem narozených handicapovaných dětí často slycháváme. Jde o terapeutické obory z oblasti expresivních terapií. Ty mohou mít povahu hudební, literární, dramatickou, výtvarnou nebo pohybovou. Muzikoterapie využívá výrazové umělecké prostředky.<sup>15</sup>

Samotný pojem muzikoterapie pochází z řeckého *therapeia*, *therapeino*, z latinského *iatreia*, v překladu: léčit, starat se, cvičit, ošetřovat, pomáhat, vzdělávat a z řeckého *moisika*, latinského *musica*, což znamená hudba. Muzikoterapii můžeme tedy přeložit jako léčení hudbou nebo také pomoc hudbou. Muzikoterapie, nebo také terapie uměním, nebo umělecké kreativní terapie (název, který se používá ve světě) je forma terapie, která využívá umění k dosažení pozitivních výsledků. U nás se pro muzikoterapii používá slovní spojení *arteterapie v širším významu* nebo také hudební terapie.<sup>16</sup>

Muzikoterapie je interdisciplinární obor, který se neustále rozvíjí pomocí ostatních oborů. V nejbližším kontaktu je s oblastí hudební, psychologickou, psychoterapeutickou, expresivní, pedagogickou, medicínskou, sociologickou nebo lingvistickou. Ve 20. století se objevily první muzikoterapeutické koncepce, které navazují na S. Freuda a jeho psychoanalýzu a na C. G. Junga, a jeho analytickou terapii. Dále navázaly muzikoterapeutické koncepce na fyziologický výzkum účinků hudby a na behaviorální terapii. Nemalou zásluhu na muzikoterapii, kterou používáme dnes, má i humanistická a kognitivní psychologie a výzkum interakcí mezi matkou a dítětem, programy speciální pedagogiky terapeutickou formou, fyzioterapie.<sup>17</sup>

### 2.2 Muzikoterapie jako vhodná forma práce pro osoby s PAS

Na doporučení ze strany speciálních pedagogů a psychologů stále častěji vyhledávají rodiče dětí s poruchou PAS muzikoterapii, a to právě kvůli kladným referencím v oblasti sociálního kontaktu u osob s PAS. Prostřednictvím muzikoterapie

---

<sup>15</sup> KANTOR, J. *Základy muzikoterapie*. s. 20-21.

<sup>16</sup> Tamtéž, s. 22-23.

<sup>17</sup> Tamtéž, s. 23-24.

lze navázat oční kontakt, i samotnou komunikaci, která je jedním z klíčových problémů, s kterými se autisté potýkají. Zvolením vhodných muzikoterapeutických technik a vstřícného muzikoterapeuta lze dosáhnout pozitivních reakcí i ve sféře sociální interakce a představitosti. Je důležité přistupovat ke každému dítěti individuálně, proto by měl terapeut po domluvě s rodiči zjistit, jaká forma muzikoterapie bude pro dítě nejvíce vhodná.<sup>18</sup>

### **2.2.1 Individuální muzikoterapie – Harmonizační lůžko**

Pro osoby s PAS je obtížné vnímání nových podnětů v novém prostředí, a proto je důležité zvolit vhodnou formu muzikoterapie. Někteří jedinci nejsou schopni pracovat ve skupině. A proto může být prvním krokem k muzikoterapii její individuální forma pomocí harmonizačního lůžka (viz příloha II). Tento způsob léčby je vhodný při prvním kontaktu s muzikoterapií, a to především pro osoby s PAS.<sup>19</sup>

Harmonizační lůžko považují za jeden z nejzajímavějších nástrojů v oblasti muzikoterapie. O jeho výrobu se zasloužil pan Karel Hanzík, avšak léčit hudbou a jejími vibracemi doporučoval už Pythagoras. Vytvořil jednostrunné nástroje, které nesly název monochordy, a byly zhotoveny pro determinování souzvuku tónů. Pomocí zvukových vibrací uměl Pythagoras zpestřit ponětí o lidské přirozenosti, a tím simplifikoval léčbu rozličných onemocnění.<sup>20</sup>

Terapii harmonizačním lůžkem pojmenováváme jako rezonanční terapii. Síla této terapie spočívá v harmonizaci celého organismu a postupem času odbourává somatické i psychické komplikace. Redukuje napětí a podráždění, odstraňuje stres a přispívá k duševní rovnováze a pohodě. Je podstatné nebránit ozdravné terapii podvědomými bloky, aby mohlo dojít k následnému vyléčení. Resonanční terapie je doporučována klientům různého věku a je citlivá k lidem, kteří nesnesou klasickou kontaktní masáž nebo jakýkoliv dotek jako některé osoby s PAS. Významným přínosem je harmonizační lehátko zejména v zařízeních pro děti s kombinovaným postižením

---

<sup>18</sup> LIPSKÝ, M. *Muzikoterapie u lidí s poruchou autistického spektra*. s. 71-73.

<sup>19</sup> GERLICOVÁ, M. *Muzikoterapie v praxi*. s. 99-101.

<sup>20</sup> *Harmonizační lehátko*[online]. Příbram: Kantely.cz Karel Hanzík, 2016 [cit.: 2016-01-25]. Dostupné z: <http://kantely.cz/nastroj/harmonizacni-lehatko-old>

i jinak handicapovaným osobám, například právě osobám s PAS. Obrovský podíl má však na celkový výsledek osobnost terapeuta a jeho umění empatie.<sup>21</sup>

Rozměry lehátka jsou 195 x 70 cm a výška je vytvořena dle přání zákazníka, většinou se pohybuje v rozmezí 45 – 85 cm. Pan Karel Hanzík lehátka vyrábí z odolného dřeva (bambus nebo lehčí varianta hevea). Povrch lehátka se ošetřuje tvrdým olejem. Výsuvný rám je vyroben kombinací masivního dřeva (merbau, ořech, palisandr, mahagon) a hliníkových profilů a pod ním je napnuto 50 i více strun (kytarové a baskytarové) odlišně naladěných. Rám je připevněn mezi boky pod lehačím místem, jehož základ tvoří klasické podlahové palubky. Při vytažení lze na rám hrát jako na jiný strunný nástroj, můžeme použít trsátko, paličky nebo vlastní prsty. Nejdůležitější je síla vibrací, která je vnímána celým tělem, a proto není třeba ozvučné desky pro zvýraznění tónů. Lehátko má odnímatelné nohy, a to je velkou výhodou při transportu na jiné místo. Dalším pozitivem je možná změna délky nohou (75 – 85 cm), tudíž lze lehátko použít i jako masážní. Poněvadž je lůžko flexibilní, dá se s vhodnou matrací zužitkovat jako postel (45 cm, na přání zákazníka pan Hanzík poskytuje možnost přiložení bariér proti spadnutí).<sup>22</sup>

*„Nápad vyrábět harmonizační stůl vznikl po zkušenostech s pokládáním různých hudebních nástrojů na tělesné partie, s jejich následným rozeznáním a s následnými reakcemi na tento prožitek.“<sup>23</sup>*

### **2.2.2 Skupinová muzikoterapie**

Většinu technik, které se využívají na jedinci, lze použít i ve skupině. Výhodou je menší finanční zátěž, ale i to, že lze léčit více osob najednou. Úkolem každého terapeuta je sestavit si skupinu osob a zasedací pořádek tak, aby byla skupinová terapie co nejúčinnější.<sup>24</sup>

Skupinová muzikoterapie je pro osoby s PAS komplikovaná právě kvůli potížím s adaptací na nové podmínky, a proto může být v první fázi skupinové muzikoterapie značnou podporou přítomnost blízkého člověka, například rodičů, protože

---

<sup>21</sup> Harmonizační lehátko[online]. Příbram: Kantely.cz Karel Hanzík, 2016 [cit.: 2016-01-25]. Dostupné z: <http://kantely.cz/nastroj/harmonizacni-lehatko-old>

<sup>22</sup> Tamtéž

<sup>23</sup> Tamtéž

<sup>24</sup> FÜRST, M. *Psychologie*. s. 195.

předpokladem v tomto vztahu je pevná citová vazba, vzájemná důvěra, a proto je i snazší provádění různých cvičení ve skupinové muzikoterapii.<sup>25</sup>

### **2.3 Příprava a vedení hodiny skupinové muzikoterapie pro osoby s PAS v Auticentru v Českých Budějovicích**

Časová dotace lekce činí většinou 60 min. Prostředí, kde se lekce odehrává, si před začátkem hodiny připravíme. Příprava místnosti pro osoby s PAS musí být řádně promyšlena. Klademe důraz především na osvětlení v místnosti a uspořádání židliček. Systém zasedacího pořádku, který musí být každou hodinu stejný, je určitě důležitý pro odvedení kvalitní práce. Je přizpůsoben handicapu jedinců. Zpravidla se snažíme o to, aby i program lekce byl vhodný pro celou skupinku dětí, která má podobný stupeň závažnosti postižení. Vhodná lekce znamená naplánování a přizpůsobení programu přítomným dětem. Při tvoření programu se soustředíme na cíle, které si zvolíme ještě před plánováním celé lekce. Cíle mohou být obecné - určené pro celou skupinu dětí, anebo individuální – soustředěné na jedince. Osvědčilo se nám, že nejlepších výsledků v cestě ke splnění cílů je dosaženo za přítomnosti jedné nebo více asistentek. Jedna z asistentek má za úkol zapisovat, jaký je průběh hodiny a veškeré reakce dětí na podněty od lektorky. Další asistentky pomáhají dětem při obtížnějších činnostech (př. správný úchop předmětu). Zaznamenávání poznámek je pro nás – lektory i asistenty - výbornou zpětnou vazbou. Ze záznamů sledujeme, jak probíhá naše cesta k daným cílům a jak lze případně zlepšit metody, jak těchto cílů dosáhnout. Zjišťujeme i reakce dětí a jejich emoce při různých činnostech.

V Auticentru v Českých Budějovicích, kde hodinu organizuje muzikoterapeutka Mgr. Dana Pšeničková (konzultantka mé bakalářské práce), představuje lekce toto schéma:

1. Úvodní rituál – individuální pozdrav pomocí slunečního bubnu (sundrum), zjištění nálady jedince.<sup>26</sup>
2. Rozehřívací část - „Ahoj děti, kluci holky!“ – kolečko s pozdravem a představením každého účastníka.<sup>27</sup>

---

<sup>25</sup> GERLICOVÁ, M. *Muzikoterapie v praxi*. s. 101-102.

<sup>26</sup> ŠIMANOVSKÝ, Z. *Hry s hudbou a techniky muzikoterapie ve výchově, sociální práci a klinické praxi*. s. 24.

<sup>27</sup> Tamtéž, s. 25-26.

3. Uvolnění, soustředění - pomocí dynamické písňe - aktivace duševna i fyzická. Uvědomění si, kde jsem, jakou činností se právě zabývám a jak se cítím pomocí dechového cvičení.<sup>28</sup>
4. Hlavní část hodiny – hlavní činnost – vhodným způsobem, jak šetrně pokračovat směrem k hlavnímu programu je spojitost a návaznost tématu s předchozími aktivitami. V tomto úseku nutno podotknout, že důležitým bodem obecně nejen pro práci s osobami s PAS je umění improvizace. Lektor by měl být ke členům lekce vnímavý a rozpoznat pokud téma skupině nevyhovuje a přizpůsobit lekci tak, aby byla výnosná. Být spontánní, přímý a flexibilní je, co se týče muzikoterapie, obecně prospěšné.<sup>29</sup>
5. Reflexe, závěrečný rituál – aktivita na zklidnění (například klidná, pomalejší píseň), uklízení třídy a rozloučení se všech zúčastněných pomocí písňe.<sup>30</sup>

Důraz je kladen i na volbu tématu pro celou hodinu muzikoterapie. Jde o důležitou součást. Pokud bude téma účastníky zajímat a s radostí se budou věnovat aktivitám v hodině, můžeme říci, že téma bylo zvoleno dobře, a lze tudíž od účastníků i od vedoucího očekávat plné nasazení v činnostech. Dané téma by mělo být tvořeno dle osnovy, dlouhodobých plánů, s ohledem na záměr terapie a stanovených cílů. Námět, který si zvolíme, můžeme aplikovat přímo, případně formou metafory, historkou. Pokud je téma příliš senzibilní a plné bouřlivých emocí, účastníci by mohli reagovat afektovaně. V tomto případě bychom měli zvážit, zda se takovému tématu skutečně věnovat.<sup>31</sup>

---

<sup>28</sup> ŠIMANOVSKÝ, Z. *Hry s hudbou a techniky muzikoterapie ve výchově, sociální práci a klinické praxi*. s. 24.

<sup>29</sup> Tamtéž, s. 28-29.

<sup>30</sup> Tamtéž, s. 30-31.

<sup>31</sup> Tamtéž, s. 31-32.



## PRAKTICKÁ ČÁST

### **3 VÝZKUM – JE MUZIKOTERAPIE PŘÍNOSEM V OBLASTI KONTAKTU PRO OSOBY S PAS?**

Hlavní otázkou, kterou se v praktické části zabývám, je odstraňování bariér v oblasti kontaktu. Zjišťuji, jak nejučinněji zlepšit citlivost na dotyk. Jelikož jsem v teoretické části při studování projevů autismu na tento problém narazila a zdál se mi pro osoby s PAS jako jeden z nejpodstatnějších v dnešní společnosti.

V praktické části se budu nejprve věnovat rodinné a osobní anamnéze, které jsem si upřesnila na základě materiálů poskytnutých Štěpánovou maminkou. Jedná se například o lékařské zprávy, zprávy z psychiatrické ambulance, zprávy ze Speciálně pedagogického centra ad.

#### **3.1 Metodika výzkumu**

Rozhodla jsem se pro kvalitativní empirický výzkum, protože jsem potřebovala zjistit, jak se Štěpán chová v přirozeném prostředí. Ke zkoumání jedince jsem použila případovou studii. Nejprve jsem Štěpána od října 2015 do ledna 2016 pozorovala při hodinách skupinové muzikoterapie. Cílem bylo najít příčinné souvislosti, které podporují sociální kontakt u Štěpána. Proto jsem kontaktovala maminku Štěpána, abych zjistila, v jaké míře je citlivý na dotyk doma. U rozhovoru s maminkou byl přítomný i Štěpán, a proto musel rozhovor probíhat v jeho oblíbené kavárně. Rozhovor jsem si chtěla nahrát, ale to bohužel v hluku nebylo možné, ale protože jsem potřebovala pravdivé, ničím neovlivnitelné informace, souhlasila jsem s tímto místem, aby rozhovor proběhl v souladu s tím, co pro mě bude ve výzkumu důležité. Kdybych zvolila jiné prostředí, například mé oblíbené místo, nemusela bych se z rozhovoru dozvědět pro mě významné informace, protože by Štěpán mohl být bez nálady.

V rozhovoru maminka uvedla, že díky muzikoterapii, má Štěpán menší obavy z dotyku ve skupině, kde je větší množství dětí, a proto jsem se rozhodla i pro rozhovor s muzikoterapeutkou Danou, která mě seznámila s tím, jaké Štěpán udělal pomocí muzikoterapie pokroky.

### 3.2 Rodinná anamnéza

Štěpán žije v úplné rodině. Jeho matka i otec jsou zdraví. Matka je vyučena, narozena na Ukrajině. Otec je podnikatel, narozen na Ukrajině. Starší bratr je zdravý. Studuje gymnázium.

### 3.3 Osobní anamnéza

Štěpán se narodil 1. 9. 2000 v Českých Budějovicích. Vývoj probíhal zpočátku bez problémů. První slova začal říkat v roce, ale poté se vývoj řeči zpomalil, až zhoršil. Až ve třech letech byly u Štěpána vyzorovány autistické rysy. Řeč se začala zlepšovat díky vedení ve 3,5 letech. S pohybem Štěpán neměl žádný problém.

Štěpán byl na základě záznamu z psychologického vyšetření a na doporučení odborného lékaře přijat 1. září 2005 do speciální mateřské školy pro zrakově postižené.

Do Základní školy v obci Nedabyle byl přijat 1. 9. 2008. Na žádost matky mu byl povolen nejdříve odklad začátku povinné školní docházky a poté i individuální vzdělávací plán. Speciálně pedagogické centrum, kterým je sledován od roku 2005, doporučilo Štěpánovi po celou dobu pobytu v běžné třídě individuální integraci a asistenta pedagoga. Nyní Štěpán navštěvuje praktickou školu v Trhových Svinech, kde svého osobního asistenta nemá.

Byl mu diagnostikován dětský autismus, hyperkinetický syndrom, řečové opoždění a porucha koncentrace pozornosti.

*Štěpán je v péči dětské psychiatrické ambulance od roku 2006 pro pervazivní vývojovou poruchu – autismus a opoždění mentálního vývoje s poruchami chování. U Štěpána je snížena přizpůsobivost a tolerance k zátěži. Je fixován na klíčové osoby (matka, otec).*

*Autismus v případě Štěpána nepříznivě a těžce ovlivňuje zejména následující oblasti: orientační schopnosti, úroveň samostatnosti, schopnost spolupráce, sociální porozumění, výchovnou usměrnitelnost, schopnost učení, adaptabilitu a flexibilitu myšlení, funkčnost komunikace.*

*V důsledku mentálního a sociálního deficitu vyžaduje Štěpán trvale velmi intenzivní individuální péči rodiny, v důsledku narušené schopnosti komunikace*

*a sociální orientace je nezbytný stálý důsledný dohled, dopomoc a individuální vedení i při provádění běžných rutinních každodenních činností.*

*Vzhledem k diagnóze pervazivní vývojové poruchy je Štěpán osobou s těžkým zdravotním a psychickým postižením s dlouhodobými těžkými poruchami orientace a komunikace. Je zcela nesamostatný, vyžaduje stálý dohled a péči, které kladou vysoké nároky na pečující okolí. Nelze očekávat zásadní změnu stavu.*

(3. 3. 2016, zpráva z dětské psychiatrie v Českých Budějovicích)

V logopedické péči je Štěpán od prosince 2004. Matka dobře vnímá potřeby chlapce a trpělivě s ním pracuje, proto je patrný výrazný pokrok.

### **3.4 Rozhovor se Štěpánovou maminkou**

Maminka v rozhovoru uvedla, že problém v oblasti kontaktu doma nemá, ale že je na Štěpánovi vidět, že mu kontakt není příjemný, například když od něj chce obejmout. Štěpán rád plave, lyžuje a jezdí na kole. Velkou motivací ke splnění úkolu je pro Štěpána jídlo, i kdyby to měl být malý kousek čokolády. S matkou skvěle spolupracuje. Rád si čte z encyklopedií, vypisuje si poznámky a maluje obrázky k danému tématu. Také ho baví s maminkou malovat velké barevné obrazy. Zajímalo mě, kdy se projevilo, že Štěpánovi vadí dotyk s věcmi, s lidmi, aby tzv. „neměl jizvu“. Bylo mi řečeno, že je to zhruba od roku 2012, kdy Štěpán musel podstoupit malou operaci kvůli bulce na zádech. Po operaci si zřejmě v zrcadle všiml jizvy po zákroku a od té doby vznikl problém – strach z jizvy, jinak řečeno z jakékoliv změny na těle, která v jeho očích může být způsobena i dotykem. V rozhovoru s matkou jsem se dozvěděla, že je Štěpánovým zvykem dělat vše jen jednou rukou (např.: „zmuchlání“ šátku do tvaru koule). Zeptala jsem se, zda si na Štěpánovi všimla změn v kontaktu po delší práci na skupinové muzikoterapii a harmonizačním lůžku, a bylo mi řečeno, že má menší obavy v prostoru, kde je více dětí.

### **3.5 Rozhovor se Štěpánem**

Štěpána jsem se ptala, jakou činnost dělá ze všeho nejraději. Nejdříve mi řekl, že ho baví počítat. Načež ho maminka opravila, protože ví, že tuto činnost dělá nerad. Dělal si ze mě legraci a asi zkoušel, jak budu reagovat. Nakonec mi po pravdě řekl, že

doma nejraději maluje a čte si z encyklopedie a že nerad počítá. Ve škole ho nejvíce baví předmět Počítače, na který se vždy těší. Když jsem se Štěpána zeptala, proč se bojí jizvy, řekl mi, že ho jizva nebaví a že nechce mít jizvu.

### **3.6 Rozhovor s muzikoterapeutkou Danou**

Dana v rozhovoru uvedla, že Štěpán po několika absolvováních hodin muzikoterapie lépe snáší větší počet dětí kolem sebe. Dana se Štěpánem pracuje už od července 2015 a vidí výrazné pokroky v oblasti dotyku. To posuzuje díky dlouhodobému pozorování a vytrvalé práci se Štěpánem na harmonizačním lůžku a díky skupinové muzikoterapii. Popisuje mi, jak Štěpán chodil s rukama nahoře, hlavně aby se ničeho nedotkl. Dále uvádí, jak maminka musela doma Štěpánovi sušit ruce fénem. Na lůžku Štěpán ze začátku zvládl jen dotyk rukou, a nyní už na lůžku leží celým tělem a sám si koriguje osvětlení v místnosti. Většinou nechce, aby doba na harmonizačním lůžku skončila, a chce, aby Dana hrála dál. Někdy se stane, že i na skupinové muzikoterapii nechce končit.

### **3.7 Osobní poznámky z dlouhodobého sledování Štěpána při skupinové muzikoterapii**

(viz příloha I)

#### **SKUPINA 1 (8. 10. 2015)**

V první hodině muzikoterapie ve školním roce 2015 nás Štěpán velice překvapil svou reakcí na židli připravenou v místnosti. Bez řečí se posadil. Mohlo to být důsledkem toho, že se ho nikdo neptal například: „Líbilo by se Ti sedět na tomto místě?“ Také sám viděl, že má kolem sebe dost prostoru a místo je nejbližší ke dveřím, tudíž si mohl uvědomit, že má kdykoliv možnost odchodu z místnosti. Faktem je, že lekci skupinové muzikoterapie vede muzikoterapeutka Dana, která s ním v předchozích měsících pracovala formou individuální muzikoterapie pomocí harmonizačního lůžka, a proto důvodem toho, že si bez komentování situace sedl na židli, může být právě důvěra mezi ním a muzikoterapeutkou Danou. Jejím cílem bylo vytvořit podpůrný terapeutický vztah, jehož základem je získání důvěry, a to se Daně v průběhu několikaměsíční práce se Štěpánem povedlo.

Tuto hodinu ho velmi zaujala nová zdravá čtyřletá účastnice Berenika, která na muzikoterapii také dochází. Toho, že mu je Berenika sympatická, se dá v budoucnu využít a lze na těchto sympatiích stavět další úspěšně probíhající činnosti. Ze židle se zvedal často a nejméně 3x si svlékl tričko. Myslím si, že důvodem bylo to, že to byla jeho první hodina skupinové muzikoterapie, byla to pro něj nová zkušenost a mohl se cítit nesvůj. Další variantou by mohla být přítomnost nové asistentky. Při technice s použitím hedvábných šátků byl opatrný, podle mého názoru to bylo kvůli nové pomůcce, v novém prostředí i s lidmi, s kterými se doposud nesetkal, ale i tak činnost zvládl dobře.

## **SKUPINA 2 (15. 10. 2015)**

Domnívám se, že hlavním důvodem toho, že Štěpán poslechl a dovolil nakonec na obě ruce položit ručník, bylo to, že ho Dana upozornila, že pokud bude mít ruce mokré, nedostane do nich žádný nástroj. To, že kontakt dopadl pozitivně, bylo zásluhou správné motivace ze strany člověka, ke kterému už má Štěpán důvěru. Nevím, jaká by byla reakce, pokud bych mu na ruku podala ručník já. Tuto hodinu z místnosti neodcházel a myslím si, že by to mohlo být tím, že jsme byli na hodině ve stejném složení jako na hodině první, tudíž už pro něj nebylo nic nového. Tričko sundal během hodiny 2x, myslím, že to bylo tím, že chtěl na sebe upozornit.

1. Tleskání a ukazování v úvodním rituálu mu velice šlo. Myslím si, že si na činnost začíná po předešlé hodině zvykat. Poté měl pleskat, ale nepleskal, ani netřásl hlavou. Spouštěčem nesplnění aktivity mohlo být, že byl zamyšlený nad situací s umytím rukou před samotným začátkem hodiny, připadal mi zamlklý. Další pokyn v úvodní písničce “nohy protřepeme, ruce vzhůru vytáhneme“ zvládl bez problémů, nejspíš ho tento pohyb zaujal, a tak ho chtěl zkusit.
2. Nejvíce Štěpán používá v jakékoliv činnosti pouze dva prsty (většinou palec + ukazováček), a proto je jedním z našich dílčích cílů naučit Štěpána používat i další prsty na ruce a naučit ho tak správným úchopům. Jedna ruka pracovala palcem a ukazováčkem a druhá ruka se do činnosti nezapojila vůbec. Podle mého názoru zůstal myšlenkami u předcházejících tří technik. Opakoval slova z úvodní písně. Z toho soudím, že na Štěpána byl celkový postup aktivit příliš rychlý. Nestačil se zorientovat v aktivitě, kterou má dělat v danou chvíli.

3. Dnes držel hedvábný šátek oběma rukama za jeden růžek. Stále byl opatrný při práci s šátkem, protože je to pro něj stále nová aktivita. Myslím si, že má strach z toho, že by o něj mohli ostatní účastníci zavazit šátkem nebo svým tělem. Je obezřetný a pozoruje chvilkami ostatní účastníky.
4. Práce s větráčkem mu šla skvěle. Byl odvážný a celou otevřenou dlaní položil ruku na krytý větráček. Větráček si držel sám druhou rukou. Spouštěčem pozitivní odezvy v této činnosti mohla být velká zvědavost, zájem o předmět a pozorování ostatních. To ho mohlo k aktivitě motivovat.
5. Při držení bubínku i hrušky opět použil jen palec a ukazováček. Soustředil se i na zpěv písně a možná proto už se nezvládl soustředit na správný úchop. Další aktivitou bylo dát ruce do kapes jako kluk na obrázku. To udělal naprosto bez problémů. Možná to bylo zase příkladem ostatních účastníků. Viděl, že chlapec na obrázku i přítomné děti dávají ruce do kapes a udělal to taky. Viděl, že to zvládne. Nepřemýšlel o tom a udělal to.
6. Napodoboval utíkání v sedu, bavilo ho to. Předpokládám, že si byl jistý, že se nikdo nedostane do jeho prostoru, proto může utíkat na místě bez problémů.
7. Gumová prasátka chtěl stále brát do rukou. Vyžadoval pohlazení – kontakt s prasátkem. Tuto pozitivní reakci na předměty bych přisuzovala materiálu, se kterým se ještě nesešel. Motivací mu mohla být zvědavost a další kontakt vyžadoval, protože mu materiál byl příjemný. Působil, jako by měl jistotu, že věc z gumy mu neublíží.
8. Muzikoterapeutka seděla při názorné asistenci, jak se hraje na dřívka, 10 cm čelem k němu. Neměl s tím žádný problém a nakonec hru na dřívka ztišil. Problém nenastal nejspíše proto, že Danu zná, už dlouho s ní pracuje a vztah je založen na vzájemné důvěře.

### **SKUPINA 3 (22. 10. 2015)**

Třetí setkání skupinové muzikoterapie začalo jako vždy úvodním rituálem. Bubínek sundrum si nechal Štěpán položit na stehna a držel ho oběma rukama. Mohlo to být zapříčiněno tím, že sledoval ostatní děti, ale také to mohlo být tím, že bubínek mu položila na kolena Dana. Sundrum držel otevřenými dlaněmi s nataženými prsty. Pracoval naprosto bez problémů, ale začal zpívat, až když měla sundrum třetí účastnice Markétka. Mohl mu chybět čas na uvědomění si, že má zpívat, možná se zamyslel.

Při dalších písničkách v úvodním rituálu netleskal, ani neukazoval, pořád to vypadalo, jako kdyby se zapomněl v předchozí činnosti.

Následující aktivitou byla práce s dřívky – dřívka chtěl držet jen v pravé ruce, pak je hodil na zem. Na pokyn Dany však dřívka zvedl. Na další pokyn prohlásil, že to nechce dělat, Dana použila otázku, aby docílila toho, že Štěpán úkol zvládne, i když jen krátce a opatrně. Poté se Dana rozhodla pro asistovanou práci kvůli natrénování správného držení dřívky. Zde probíhal velmi blízký kontakt mezi muzikoterapeutkou a Štěpánem. Toto natrénování Štěpánovi velmi pomohlo a poté už pracoval samostatně a měl z toho radost. Největším impulsem, aby kontakt dopadl dobře, byla určitě přítomnost blízkého člověka (Dany), zájem o činnost společně se zvědavostí.

Potřetí se setkáváme s technikou s hedvábnými šátky. Do každé ruky vzal jeden růžek šátku, a dokonce si s šátkem pohladil obličej a dotek mu nevadil, když zkoušel totéž podruhé, tak měl s dotekem obličej + šátek problém. To, že si šátek vzal hned oběma rukama, byl skvělý pokrok. Protože jsme tuto činnost s šátkem procvičovali již potřetí, tak ji znal, a věděl, že mu šátek neublíží. Při pokynu: „Složte šátek oběma rukama,“ složil šátek jen jednou rukou na zemi. Myslím si, že to bylo spontánní jednání, nebo přeslechnutí pokynu. Jednou z aktivit, kterou jsme sledovali Štěpánovu odvalu, byla práce s větrákem. Větrák držel palcem a ukazováčkem, ale pracoval samostatně. Střídal ruce – jedna držela větrák, druhá celou otevřenou dlaní s nataženými prsty hladila větrák. Podle mého názoru se Štěpánovi tato aktivita povedla díky velkému zájmu o předmět. Bubnování a šustění s listem o bubínek zvládl Štěpán skvěle. Byl Danou hlasitě pochválen. S bubínkem pracujeme každou hodinu, a právě to mohlo být krokem k úspěchu, ale velký podíl na úspěšném kontaktu měla i Štěpánova zvědavost a zájem o předmět. Poté zkoušel, jaké budou naše reakce, když mu buben spadne na zem. Dělali jsme, jako by se nic nestalo, a tak bubínek zase zvednul. Poté omylem spadl bubínek Berenice a dotknul se Štěpána, to se mu nelíbilo a už nechtěl sedět vedle Bereniky, tudíž jsme změnilí zasedací pořádek v kruhu. Na pokyn už držel bubínek celou plochou ruky. Myslím si, že bubínek nakonec držel správně právě z obavy z dotyku s bubínkem Bereniky, protože Dana ho varovala: „Drž bubínek pořádně, aby neupadl!“

Dalším cvičením bylo ťukání hrušky o bubínek. To zvládl, ale ve stoje. To chápu jako spontánní jednání, možná stále obava z Bereniky. Podobná činnost, ale místo paličky jablko – tentokrát nebubnoval. Myslím si, že příčinou bylo zamyšlení nad

předchozí aktivitou. Pokyn koulet jablko v bubínku splnil výborně. Naprosto soustředěně koulel jablkem v bubínku, poté uvedl podle pokynů jablko do skákavého pohybu. Tuto činnost zvládl skvěle. Myslím si, že ho velmi zaujalo právě koulení v bubínku a cítil se v bezpečí. Technika s dešťovou holí Štěpánovi nedělala problém a hlavním důvodem mohla být zkušenost s nástrojem z předchozích měsíců, kdy ho používal společně s lektorkou Danou. Dále měl válet holí po stehnech oběma rukama – nejprve to zvládnul bez problémů, ale pak válel jen jedním prstem. Domnívám se, že dokud si neuvědomil, že se dotýká sám sebe holí a ještě tu hůl drží sám, bylo vše v pořádku, ale jakmile nastal okamžik uvědomění si, kde je a co dělá, nastal také problém. Když měl Štěpán bouchat holí silou o zem, opět jsme se přesvědčili, že měla úspěch forma otázky ze strany Dany a nakonec bušil holí o zem s velkou radostí a silou včetně správného držení hole. V technice drak a mrak měl ukolébat draka na mráčku – to zvládl, ale pouze dvěma prsty. Důvodem mohlo být spontánní jednání, nebo vyčerpanost z předešlých úkolů, které se mu dařily, ale mohl i přeslechnout pokyn muzikoterapeutky. Rozloučení s bubínkem zvládl perfektně, myslím si, že jednoduše splnil to, co Dana řekla, aniž by nad tím přemýšlel - tudíž nevznikly obavy typu, že by mu mohl bubínek ublížit. Smyslem této techniky je opět kontakt co největší plochy ruky – dlaně + prsty – s povrchem bubínku.

#### **SKUPINA 4 (5. 11. 2015)**

Sundrum držel hned bez opravování oběma rukama celou plochou. Se sundrumem pracujeme již po několikáté, a tak si dovoluji říct, že činnost zvládl na základě předchozí zkušenosti s nástrojem. Po doznění bubnu si měl Štěpán pohladit místa na těle, kde cítil vibrace z bubínku. Nejdříve to nechtěl udělat. Asi proto, že se bál, zapomněl, že bubínek není nebezpečný, ale po rozhovoru s Danou umíš/neumíš zvládl úkol skvěle. U písničky, kdy se vítáme všichni, netleskal. Řekla bych, že byl myšlenkami ještě u předchozí činnosti, občas dokonce prozpěvoval: „Magdalenko“ (jméno účastnice skupiny). V další technice pracujeme s „tleskačkami“ (= malé umělohmotné ručičky do ruky, které při pohybu naší ruky tleskají o sebe). Tleskání mu jde skvěle, problém nastává v případě, že si má tleskačkou pohladit tvář a pochválit se, ale na Danin pokyn to zvládl. Myslím si, že Štěpán je nejvíce citlivý, když se má někdo nebo něco dotýkat jeho tváře. Technika drak a mrak mu už nedělá problém. Osvojuje si činnost na základě zkušenosti. Práce s myškami ho velmi bavila a předpokládám, že to



bylo hlavně z důvodu zájmu o předmět i o činnost a jistotou v prostředí, v kterém pracuje. Následující aktivitou bylo bubnování a šustění listem o bubínek. Nejdříve držel bubínek v malém otvoru na hraně bubínku, ale potom, co ho Dana upozornila na to, že bubínek nedrží správně, to napravil. Technika koulení brambory v bubínku mu šla výborně – spolupracoval oběma rukama. Dále skákal bramborou v bubnu, koulel s ní v bubínku a byl velmi soustředěný. Tuto aktivitu děláme v každé hodině s tím, že obměňujeme předměty, kterými bubnujeme, tudíž mohl činnost zvládnout na základě zkušenosti s činností, a také je vidět, že ho tato technika velmi baví. Zaujaly ho housle a vyžadoval kontakt s nimi, ale Dana mu vysvětlila, že na některé věci se sahat smí, ale na některé ne. Opět bylo velké plus, že mu tento fakt, řekla Dana, tudíž už dál téma nerozebíral. V této hodině 4x zhasnul a pozorně sledoval naše reakce. Jelikož žádné výrazné reakce z naší strany ani ze strany účastníků nebyly, hned rozsvítil.

#### **SKUPINA 5 (12. 11. 2015)**

Úvodní kolečko se sundrumem zvládl dobře. Sundrum držel správně celou dobu oběma rukama. Jedná se o činnost, na kterou už je zvyklý. Při úvodní písni tleskal jako ostatní, to je skvělý pokrok. Možná se tak stalo, protože nás tato píseň s tleskáním doprovází už páté skupinové setkání, tudíž mu není cizí, nebo si dotek obou rukou nestačil uvědomit, a proto nekomentoval situaci a jednoduše úkol splnil. Při říkadle si hladil čelo, kýval hlavou, pravděpodobně proto, že sledoval ostatní, byl v dobrém rozmaru a poslechl pokyn. Udělal to, co mu bylo řečeno. Dál pokyny z říkanky neplnil a už jen sledoval, možná přemýšlel nad předchozí aktivitou. V této hodině 3x vstal a zhasnul, ale jelikož se z naší strany neozývaly pro něj zajímavé reakce, hned rozsvítil. Technika s listy jde Štěpánovi skvěle. V této situaci si myslím, že ho předmět a činnost s ním zajímá, a proto zkouší, co vše on sám dokáže. Při práci s jehlicemi předváděl jejich krásné držení. Jednou z možností je, že ho technika bavila a byl zvědavý, nebo nepřemýšlel nad tím, zda činnost udělat nebo ne. Splnil to, co mu Dana řekla. Při technice bubínku s cibulí se opět velmi soustředí na práci – koulí cibulí v bubínku, bubnuje, šustí, vše zvládá. Je vidět, že ho aktivita baví. Při rozloučení s nástrojem krásně drží buben. Nevadí mu dotek (jeho ruce + buben). Je nadšený z činností s bubínkem. Nejvíce z celé hodiny Štěpána zaujala plazmová lampa, které se bez problémů dotýkal. Zajímala ho a zkoumal dotekem (celou dlaní s nataženými prsty), jak lampa funguje.

## **SKUPINA 6** (26. 11. 2015)

Při uvítací písni vědomě plácl do Danou nabídnuté nastavené dlaně. To je obrovský úspěch a myslím si, že důvodem, proč kontakt dopadl kladně, byla právě přítomnost muzikoterapeutky Dany a to, že se Štěpán cítil v bezpečí. Nevím, co by se stalo, kdybych nabídla dlaň Štěpánovi já. Poté jsme pracovali s tleskačkami a dnes už neměl problém dotknout se tleskačkou hlavy i jiných částí těla. Činnost zvládl výborně možná proto, že už se s pomůckou seznámil v předchozí hodině a zaujala ho. V další písni jsme zpívali o kocourovi a jako pomůcku jsme měli jehlice na pletení. S těmi Š. pracoval opatrně, ale zvládl to. Nejspíš mu byla tato pomůcka sympatická a už s ní má zkušenosti z předešlé hodiny. Dále jsme se věnovali bubínku a jako paličku jsme měli cibuli. V asistovaném držení si nechal vysvětlit, jak držet bubínek, aby se cibule uvnitř točila. Opět to zvládl výborně, nejspíš kvůli přítomnosti Dany, zkušenosti s nástrojem a zájmu o něj. Poté přišel pokyn od Dany, napoprvé ho nesplnil správně, napodruhé už ano. Mohlo to být spontánní jednání, ale také nakonec mohl správnou variantu vysledovat od ostatních dětí. Opět přichází pokyn od Dany, která trvá na tom, aby nedržel bubínek za otvor na hraně bubínku. Mohl by si ublížit a chceme, aby si osvojil správný úchop bubínku. Hned na první pokyn Danu poslechl. Práce s bubínkem a cibulí mu šla dobře, už aktivitu zná z předešlých hodin a nejvíce ho baví koulení předmětů v bubínku. Když měl cibuli vysypat z bubínku do bedničky, tak ji nejdříve vzal do ruky a přendal, na pokyn Dany, která mu zopakovala, že má cibuli z bubínku vysypat, zvládl úkol dobře. Práce s myškou a bubínkem mu šla po názorné ukázce v podání Dany a na základě zkušeností s prací s bubínkem také velmi dobře. Důvěřuje jí. Při této hodině neodcházel a tričko sundal jen 2x. Příčinou toho může být spontánní chování, anebo možná pozoruje naše reakce. Práce s holí Štěpána už minulou hodinu bavila a na tom se nic nezměnilo ani tuto hodinu. Z aktivity byl nadšený, dešťovou hůl držel oběma rukama a bušil silou o zem. Aktivita se mu moc líbila, pracoval s chutí. Nejpravděpodobnější možností, proč tomu tak bylo, byl opravdový zájem o pomůcku, zvědavost, jistá zkušenost s pomůckou, ale i sledování ostatních.

## **SKUPINA 7** (3. 12. 2015)

Uvítací rituál se sundrumem už Štěpánovi nedělá problém. Zvládá ho bez problémů, nejspíše proto, že už si na bubínek zvykl a osvojil si tuto činnost. Při písni nejdříve netleská, pak ano. Jako kdyby se zamyslel a nevnímal, co děláme. Při vítání

Dana nabídla Štěpánovi otevřenou dlaň k plácnutí a Štěpán pochopil a plácl do její dlaně. Čekali jsme, že kontakt dopadne dobře, protože už minulou hodinu, kdy tato situace nastala poprvé, kontakt dopadl výborně. Tuto hodinu se častěji zvedal ze židle, vadil mu dotek jeho těla s židlí, byl neklidný více než obvykle a myslím si, že to bylo také pláčem Marečka, kterému se stýskalo po mamince. To rozhodilo celou skupinu a byla tak narušena i celá hodina muzikoterapie. Naopak s držetím rumbakoule problém neměl, ihned ji uchopil správně. Domnívám se, že si nestihl uvědomit dotyk mezi svojí rukou a rumbakoulí – jen poslechl pokyn. Poté 3x za sebou zhasnul, nejspíš zase zkoušel naše reakce a sledoval, co se bude dít. Nebyla však žádná odezva, nikdo ho nenapomenul, tudíž sám hned rozsvítil. Poprvé jsme pracovali s plyšovými čerty - Štěpán čerta držel, ale nepracoval s ním dle pokynů. Podle mého názoru kvůli tomu, že to byla nová pomůcka, neměl s ní žádnou zkušenost a možná se bál, aby mu čert neublížil. Když měl sáhnout do černého neprůhledného pytlíčku a zjistit, co v něm je – nechtěl, ale nakonec to udělal. Nejpravděpodobněji na něj zapůsobilo to, že Dana ignorovala jeho nesouhlas a spoléhala na již dříve vytvořenou vzájemnou důvěru. V druhém kole už bez obav do pytle sáhnul. Bude to nejspíš tím, že má k nám přítomným důvěru, ví, že když dá ruku do pytle, neublíží mu to, cítí se v bezpečí. Bez obav vzal řetěz do ruky, pěkně s ním pracoval. Činnost s řetězy mu šla nejspíš proto, že sledoval obrázek i ostatní děti a napodoboval, co dělají. V další části hodiny se Štěpán setkal s novým nástrojem, kterému říkáme Bouřka, protože vytváří zvuk bouřky. Zvládá ho výborně pomocí asistovaného držení muzikoterapeutky Dany. Kontakt v asistovaném držení dopadl dobře a jeden z důvodů, že se tak stalo, je důvěra mezi ním a Danou. Druhou možností je, že si nestačil uvědomit, že se ho Dana dotýká. Zhruba v polovině setkání začal dotekem provokovat nového člena skupiny Pepu. Nejspíš vyžadoval vědomě dotek, Pepa ho zřejmě zaujal. Po skončení hodiny se šel Štěpán seznámit s Bereničinými rodiči, protože si Bereniku neustále spojoval vztahově se mnou i s dalšími asistentkami. Myslel si, že jsem její maminka, totéž si myslel i o muzikoterapeutce Daně, a o asistentkách Lence a Janě. Důležité je, že rodičům Bereniky bez problémů podal ruku. Jakoby se ani nestačil zamyslet nad tím, že přijde kontakt s někým neznámým.

## SKUPINA 8 (10. 12. 2015)

Se sundrumem Štěpán už žádný problém v kontaktu nemá, nejspíš už si úplně zvykl na tuto pomůcku. Při činnosti s obrázkem probíhá asistovaná práce s Danou formou ukazování (její ruce + jeho ruce na obrázku). Nechal se asistovaně vést, nechal si upravit od Dany správný úchop rumbakoule. Plyšového čerta držel dobře, tentokrát už s ním i pracoval oběma rukama společně. Domnívám se, že si začíná na pomůcku zvykat a také sleduje ostatní, jak pracují. Nyní probíhá technika s čertem podruhé a jde mu to skvěle. Při pokynu, kdy měl dát kolena k sobě a čerta na ně položit, nekomentoval dotyk rukou lektorky z vnější strany stehen. Příčinnou může být, že udělal to, co měl a nepřemýšlel nad tím, nebo to vyzoroval od ostatních, ale také to mohlo být spontánní rozhodnutí založené na jeho současné náladě. Když si Štěpán pokládal čerta na kolena, potřeboval upravit úchop. Asistenci od Dany neodmítl. Podle mě šlo opět o záležitost spontánního jednání. Čerta se nebál, jen nevěděl, jak ho uchopit. Poté vstal, zhasnul, sednul si a zase vstal a rozsvítil. Opět sledoval naše reakce, ale nepřišly mu dost zajímavé, proto dále ve zhasínání nepokračoval. Důvodem mohlo být upozornění na sebe, možná si pamatuje, že zhasnutím vyvolá rozruch. Řetěz držel nejprve jen palcem a ukazováčkem, ale poté mu Dana řekla, aby držel řetěz jako čert na obrázku. Bez váhání poslechl a jeho držení podle názoru na obrázku bylo správné. S řetězem manipuloval tak, jak mu Dana ukázala, nepřemýšlel nad tím, jak se předmětu bude dotýkat. Neměl s tím problém zřejmě proto, že pomoc přicházela ze strany blízké osoby (Dany) a také sledoval ostatní, jak danou činnost zvládají. Když měl sáhnout do pytlíku, neměl s tím problém. Předpokládám, že se kontakt vyvedl, protože už nám plně důvěřuje, zkouší svoji odvalu a sleduje ostatní, jestli oni sledují jeho, jak je šikovný. Ťukat myším ocáskem o bubínek mu jde výborně, střídá tempo dle pokynů Dany. Podle mého názoru šla Štěpánovi aktivita asi proto, že už se s touto činností setkal, sledoval i ostatní, a také ho činnost naučila Dana. Podle pokynu zvládl i držení nástroje bouřka, s kterým už se setkal v předchozí hodině. Důvodem mohlo být, že pokyn zadala Dana, že byly v místnosti jen samé blízké osoby, všechny už zná, ale mohlo se stát i to, že příliš nepřemýšlel nad tím, co obnáší pokyn, který dostal. S dalšími nástroji, které jsou velmi hlučné, pracuje s chutí a silou. Myslím si, že tyto nástroje ho opravdu zajímají, užívá si je, nevadí mu dotek, jakoby ani neměl pomyslení na to, že by mu byl dotek nepříjemný. Dnes 2x zhasnul. Příkládala bych to spíše spontánnímu kroku, možná upozornění na sebe. Po práci s nástrojem cabasa si má promasírovat části těla, kde cítil vibrace (dlaně a svaly na nohách). Po názorné ukázce práci zvládá. Myslím si, že

udělal to, co mu bylo řečeno. Nepřemýšlel nad dotykem sebe samotného, který mu dělá problém. Soustředil se pouze na pokyn. Potom opět zhasnul. Napadlo mě, že zhasnutí, nebo zvednutí ze židle a “procházka“ po třídě může pro Štěpána znamenat nějakou spontánní formu odreagování od činnosti. Když měl Štěpán máčknout na plyšového čertíka, který po stisknutí tělíčka říká různé věty, nebál se, naopak mu stačilo jen ukázat, kam přesně máčknout a udělal to. Doteku se nebál, jen plnil pokyn. Zdálo se mi, že Štěpán byl hodně zvědavý, co mu čertík řekne, a proto mohl jít strach z dotyku v tuto chvíli stranou. Tuto hodinu Štěpán držel bubínek napodruhé správným palcovým úchopem. Možná si vzpomněl, jak bubínek správně držet z předešlých hodin, možná to bylo přítomností Dany nebo tím, jak bubínek držely ostatní děti. Když se s bubínkem loučil, tak hladil blánu bubínku celou otevřenou dlaní s nataženými prsty. Neměl žádný problém s dotekem a pracoval samostatně (jeho ruka + blána bubínku). Možná to bylo tím, že už na základě zkušeností věděl, jak se rozloučit s bubínkem. Také mohl sledovat ostatní, nebo chtěl, aby ho Dana pochválila.

#### **SKUPINA 9 (17. 12. 2015)**

Když Štěpánovi Dana pokládala sundrum, měl hned připravená kolena u sebe, nemusela mu nic říkat. Myslím si, že je to záležitost zkušenosti a tím, že nestačil přemýšlet. Už si nejspíš spojil, že když chce pracovat se sundrumem, musí mít kolena u sebe a nevidí v tom problém, protože zájem o sundrum je v tuto chvíli asi větší než samotný strach z dotyku. Tuto hodinu se při předávání pomůcek zvedl ze židle jen občas. Myslím si, že zvedání ze židle, zhasínání a procházení po místnosti během nějaké činnosti je spontánní, ale může to být forma Štěpánova odpočinku od dané činnosti. Když jsem mu řekla, že pomůcku nedostane, pokud se zvedne, tak zůstal sedět. Myslím si, že velkou motivací zůstat sedět, aby kontakt dopadl dobře, byl zájem o předmět. Při práci se světelnými vlásky mi Štěpán poprvé umožnil bez komentování asistované držení. Možná proto, že už ke mně získává důvěru. Je to možné, protože spolu už několik měsíců pracujeme a také zřejmě neměl obavy z toho, že bych mu ublížila.

#### **SKUPINA 10 (7. 1. 2015)**

Štěpán nepřítomen.

## **SKUPINA 11** (14. 10. 2015) – (dovolená na horách)

Štěpán nepřítomen.

## **SKUPINA 12** (21. 1. 2016)

Při úvodní písni tleskal, ale dvakrát zmínil, že nechce mít jizvu. Báł se, že když bude tleskat, ublíží si tím. Ale nakonec zvládl. Jedna z nejpravděpodobnějších možností, proč se doteku báł, i když ho nakonec zvládl, je velká časová prodleva bez muzikoterapie (cca 2 týdny). Opět jsem mu asistovala při vysvětlování, jak udělat ze šátku kouli. Překvapilo mě, že i po časovém odstupu nic nenamítal proti asistovanému držení. Potvrzuje se mi, že Štěpán ke mně nejspíš důvěru opravdu získal. Na základě zkušenosti si ode mě nechal pomoci, ale možná si nechal pomoci, jen proto, že ho předmět zajímal. Dnes se hodně zvedal při přebírání věcí z ruky do ruky nebo ze země. Myslím si, že důvodem je velká časová pauza od muzikoterapie nebo vliv spontánního jednání, ale možné je, že se myšlenkami zapomněl u předchozích aktivit.

## **SKUPINA 13** (28. 1. 2016)

Dnes si poprvé bez našeho pobízení přinesl sám židli, kterou si rozložil a posadil se, ale potom na sebe začal upozorňovat krkáním. Účastnice Majda ho začala okřikovat a chtěla po něm, aby se omluvil, ale Štěpán se radoval, že si ho Majda všimá. Když se nad situací zamýšlím zpětně, přijde mi, jako kdyby mu chyběla pozornost. Na začátku při rozložení židle mu nikdo nemusel říkat, co má udělat, ale najednou jakoby mu právě ta pozornost chyběla. Další možností je, že sledoval naše reakce, chtěl se nějak projevit. Při práci se sundrumem si opět správně připravil kolena k sobě, ale ruce na buben dal až na pokyn od Dany. Možná to bylo zamýšlením se nad předchozí situací, nebo sledoval Danu, jak bude reagovat, když ruce na bubínek nedá hned. Ale hned po pokynu od Dany dal ruce na bubínek, tudíž si myslím, že nad samotným dotekem nepřemýšlel a jen splnil pokyn. Potom si dokonce bubínek sám přitiskl k břichu. Myslím si, že aniž by si to uvědomoval, tak vyžadoval kontakt. Nepotřeboval pokyn – udělal to, protože nejspíš chtěl. Při vítání tleskal i mával. Podle mě opět nestačil přemýšlet nad obavou z kontaktu a jen dělal to, co ostatní, proto nakonec kontakt sám se sebou dopadl dobře. Při podání nástroje se opět zvedl a myslím si, že to bylo tím, že se takto cítil více v bezpečí, přítom ale věděl, že je mezi lidmi, které už zná, tudíž se mi jako nejpravděpodobnější možnost jeví spontánní jednání. Když si nástroj vzal do rukou,

nenamítal nic proti asistovanému držení. Nevadil mu ani tlak dlaní na “kuliťuk“, i přesto že se dotýkal nástroje a ještě Dany. Štěpán zvládl masáž dotekem předmětu a Daniných rukou skvěle. A jednou z možností, že kontakt dopadl takto, byla přítomnost blízké osoby (Dany). Další možností je, že ho nový nástroj natolik zaujal, že se nesoustředil na dotek. S kuliťukem pracoval skvěle i samostatně. Podle mého názoru ho předmět zaujal svojí pestrostí. Nezvedal se ze židle. Pravděpodobně proto, že dělal jen to, co mu bylo řečeno. Nezamýšlel se nad tím. Dále dle pokynu napodoboval kýchání (dotyk ústa + dlaň). Myslím si, že se mu to povedlo, protože pozoroval ostatní, jak úkol plní, a tak ho možná ani nenapadlo, že by úkol nezvládl. Na závěr techniky s kuliťukem už pracoval sám a s chutí kuliťuk mačkal v dlaních. Předpokládám, že jen plnil úkol, ale jako lepší možnost, proč kontakt dopadl dobře je, že ho předmět velmi zaujal a neměl prostor pro strach z doteku. Při vracení obrázku se zvedl, kontakt nedopadl napoprvé dobře asi proto, že byl ještě zamyšlený nad předchozí aktivitou. Ale mohlo to být i spontánní rozhodnutí. Dana mu obrázek vrátila a řekla, že si ho od něj vezme, jen když bude sedět jako všichni ostatní. Napodruhé kontakt dopadl dobře. Štěpán vrátil Daně obrázek, aniž by se zvedl ze židle. Podle mě tak učinil, protože sledoval ostatní, jak vracejí obrázky Daně a také ji asi nechtěl zklamat. Při další písni se měl dotýkat svých nohou. Udělal to, ale až na můj pokyn. Zřejmě proto, že mi věří a cítí se v bezpečí. Od Dany si nechal položit na stehna krabici s ozvučnými dřívky. Nejspíše to dovolil proto, že mu je podala Dana. Napoprvé nadržel dřívka správně a upadla mu, napodruhé mu asistovala Dana a zvládl to. Nejprve dřívka držel špatně - možná přeslechl pokyn, jak nástroj držet, napodruhé přijal asistenci od Dany. Dotek od Dany dovolil, ale hned po něm si stěžoval asistentce Janě, že na něj Dana sahala. Možná to Janě řekl, protože na sebe chtěl upoutat pozornost. Možností může být i to, že si kontakt v této situaci opravdu silně uvědomil a zjistil, že mu vadí. Ale myslím si, že mu nevadil fyzicky, ale psychicky, protože při kontaktu neprotestoval, až bezprostředně po jeho ukončení. Tudiž možná jen psychicky nezvládl, že se ho někdo dotknul a on tomu nezabránil. Poté samostatnou práci s dřívky (válení dřívky na nohou) zvládl skvěle, bez komentářů. Možná po předchozí situaci s uvědoměním si kontaktu už nechtěl, aby mu někdo pomáhal, a tak si raději s činností poradil sám, protože se tak cítil v bezpečí. Při vracení dřívky se zase zvedal, ale Dana trvala na tom, že jí dřívka podá vsedě. Napodruhé je opravdu podal vsedě. Podle mě tak udělal, protože zkrátka splnil pokyn, který mu Dana dala. Novou pomůcku, dřevěné drhlo, střídal v ruce a hladil nástroj dlaní i prsty naprosto bez problémů, i přesto, že se s předmětem dřívky nesešel. Dana mu ještě

poupravila držení předmětu. Neměl žádné komentáře, neprotestoval. Domnívám se, že se tak stalo díky zvědavosti a zájmu o předmět. Možná k tomuto výsledku pomohlo i to, že Štěpán pozoroval ostatní a také vibrační schopnosti nástroje. Při odevzdávání nástroje se opět zvedal. Možná kvůli přemýšlení nad předchozí aktivitou, ale možná si po vibracích z drhla více uvědomil kontakt se židlí a při podání předmětu z ruky do ruky by už kontaktu bylo na Štěpána právě v tuto chvíli mnoho. Poté správně držel bubínek i sněhuláka. Možná se bál dalšího doteku, a tak raději splnil úkol samostatně. Také mohl sledovat ostatní, jak pracují a napodobit úchop. Dle textu napodobil situaci dotekem (jeho tělo + židle). Možná si dotek neuvědomil a dělal to, co mu bylo řečeno, nebo úkol vysledoval od ostatních. Pravděpodobně proto, že byl zaneprázdněn činnostmi a aktivity ho zajímaly, tak si po celou hodinu nevzpomněl na vypínač světel.

### **3.8 Výsledky kontaktu z dlouhodobého pozorování v hodinách muzikoterapie**

#### **3.8.1 Kladná reakce**

##### **Kladná reakce na přítomnou (blízkou) osobu**

- Na pokyn od Dany si sedl mezi další dva lidi (8.10.).
- Zaujala ho Berenika, sledoval ji, bez dotyku (8.10.).
- Dana mu podala ručník, otřel si ruce kvůli nástroji (15.10.).
- Asistence s Danou – 10 cm čelem ke Štěpánovi (15.10.).
- Nechal si od Dany položit bubínek na stehna a držel ho oběma rukama (22.10.).
- Práce s dřívky, asistence Dany (22.10.).
- Plácl vědomě při pozdravu do Daniny nabídnuté natažené dlaně (26.11.).
- Asistence od Dany, ukázka jak držet bubínek (26.11.).
- Vysypal cibuli z bubínku (26.11.).
- Práce s bubínkem a myškou (26.11.).
- Plácl vědomě při pozdravu do Daniny nabídnuté natažené dlaně (3.12.).
- Práce s bouřkou (3.12.).
- Asistence s Danou, pomoc při úchopu (10.12.).
- Asistence s Danou, pomoc při úchopu s řetězy (10.12.).
- Bez problémů sáhnul do pytlíku – důvěřuje nám (10.12.).
- Bubnoval myším ocáskem (10.12.).
- Správný úchop bubínku (10.12.).
- Loučení s bubínkem dotykem celou dlaní a nataženými prsty (10.12.).
- Poprvé asistence se mnou při práci se světelnými vlásky (17.12.).



- Asistence se mnou při práci s šátkou, potvrzení důvěry (21.1.).
- Ruce dal na sundrum až po pokynu od Dany (28.1.).
- Práce s kuličkou (28.1.).
- Na pokyn ode mě zvládl dotyk nohou (28.1.).
- Dana mu položila na stehna krabici s dřívky (28.1.).
- Správný úchop po asistenci s Danou (28.1.).
- Práce s dřevěným drhlem s asistencí Dany (28.1.).

### **Kladná reakce na základě muzikoterapeutických technik**

- Práce s šátkou (8.10.).
- Dana mu podala ručník, otřel si ruce kvůli nástroji (15.10.).
- Nohy protřepeme, ruce vytáhneme (15.10.).
- Práce s šátkou (15.10.).
- Práce s větráčkem (15.10.).
- Utíkání v sedu na židli (15.10.).
- Práce s gumovými prasátky (15.10.).
- Práce s dřívky (22.10.).
- Práce s šátkou (22.10.).
- Práce s bubínkem a s listy (22.10.).
- Koulel jablkem v bubínku (22.10.).
- Dotyk na svém těle, kde působily vibrace (5.11.).
- Práce s tleskačkou (5.11.).
- Bramborou koulel, skákal s ní v bubnu (5.11.).
- Sundrum držel správně (12.11.).
- Technika s listy (12.11.).
- Technika s jehlicemi (12.11.).
- Práce s bubínkem a cibulí (12.11.).
- Dotyk tleskačkou po těle (26.11.).
- Práce s jehlicemi (26.11.).
- Asistence od Dany, jak držet bubínek (26.11.).
- Práce s bubínkem a myškou (26.11.).
- Technika s dešťovou holí (26.11.).
- Práce s bouřkou (3.12.).
- Práce se sundrumem (10.12.).
- Bez problémů sáhnul do pytlíku (10.12.).
- Bubnovat myším ocáskem (10.12.).
- Práce s bouřkou (10.12.).
- Dotyk na svém těle, kde působily vibrace (10.12.).
- Dotyk s mluvícím čertíkem (10.12.).
- Loučení s bubínkem dotykem celou dlaní a nataženými prsty (10.12.).
- Poprvé si přitiskl sundrum k břichu (28.1.).
- Práce s dřevěným drhlem (28.1.).
- Zvednul se při vracení nástroje (28.1.).

- Za celou hodinu nezhasnul světla (28.1.).

### **Kladná reakce na jednání otázkou: „Ty to neumíš?“ nebo příkazovacím způsobem**

- Na pokyn od Dany si sedl mezi další dva lidi (8.10.).
- Dana mu podala ručník, otřel si ruce kvůli nástroji (15.10.).
- Práce s dřívky (22.10.).
- Na pokyn od Dany držel bubínek správně (22.10.).
- Bušení d. holí o zem (22.10.).
- Rozloučení s bubínkem (22.10.).
- Dotyk na svém těle, kde působily vibrace (5.11.).
- Dotyk tváře pomocí tleskačky (5.11.).
- Bubnování listem (5.11.).
- Zájem o kontakt s houslemi, pochopil zákaz od Dany (5.11.).
- Technika s jehlicemi (12.11.).
- Asistence od Dany, jak držet bubínek (26.11.).
- Vysypat cibuli z bubínku (26.11.).
- Držení rumbakoule (3.12.).
- Sáhl do pytlíku (3.12.).
- Práce s bouřkou (3.12.).
- Kolena u sebe (10.12.).
- Asistence s Danou, pomoc při úchopu s řetězy (10.12.).
- Bubnoval myším ocáskem (10.12.).
- Práce s bouřkou (10.12.).
- Dotyk na svém těle, kde působily vibrace (10.12.).
- Dotyk s mluvícím čertíkem (10.12.).
- Práce se sundrum (17.12.).
- Ruce dal na sundrum až po pokynu od Dany (28.1.).
- Na pokyn od Dany se nezvedl při podání obrázku (28.1.).
- Na pokyn podal dřívka Daně a nezvedl se (28.1.).
- Správně držel bubínek i sněhuláka (28.1.).
- Napodobení situace dotykem (28.1.).

### **Kladná reakce na základě zkušenosti (s lidmi, s prostředím, s pomůckou)**

- Neodcházel z hodiny (15.10.).
- Tleskal, ukazoval (15.10.).
- Práce s šátky (15.10.).
- Utíkání v sedu na židli (15.10.).
- Asistence s Danou - 10cm čelem k němu (15.10.).
- Práce s dřívky (15.10.).
- Práce s dřívky (22.10.).
- Práce s šátky (22.10.).
- Práce s bubínkem a s listy (22.10.).
- Práce s dešťovou holí. (22.10.).

- Práce se sundrumem (5.11.).
- Technika drak a mrak (5.11.).
- Bramborou koulet, skákat v bubnu (5.11.).
- Sundrum držel správně (12.11.).
- Tleskal (12.11.).
- Práce s bubínkem a cibulí, rozloučení s bubínkem (12.11.).
- Dotyk tleskačkou po těle (26.11.).
- Práce s jehlicemi (26.11.).
- Asistence od Dany, jak držet bubínek (26.11.).
- Práce s bubínkem a cibulí (26.11.).
- Práce s bubínkem a myškou (26.11.).
- Technika s dešťovou holí (26.11.).
- Práce se sundrumem (3.12.).
- Plácl vědomě při pozdravu do Danou nabídnuté natažené dlaně (3.12.).
- Práce se sundrumem (10.12.).
- Správný úchop plyšového čerta (10.12.).
- Bez problémů sáhnul do pytlíku (10.12.).
- Bubnoval myším ocáskem (10.12.).
- Práce s bouřkou (10.12.).
- Správný úchop bubínku (10.12.).
- Loučení s bubínkem dotykem celou dlaní a nataženými prsty (10.12.).
- Práce se sundrumem (17.12.).
- Bez pobízení si sám přinesl do místnosti židli (28.1.).
- Poprvé si přitiskl sundrum k břichu (28.1.).
- Tleskal, mával (28.1.).

### **Kladná reakce na základě ignorace nevhodných projevů**

- Štěpánovi spadl buben, ale hned ho zvednul (22.10.).
- Zhasnul 4x, ale hned rozsvítil (5.11.).
- Vstal 3x a zhasnul, hned rozsvítil (12.11.).
- Zhasnul 3x, ale hned rozsvítil (3.12.).
- Posadil se a začal krkat, Majda reagovala, ale nikdo jiný ne (28.1.).

### **Kladná reakce na základě sledování**

- Práce s šátky (8.10.).
- Dal ruce do kapes (15.10.).
- Utíkání v sedu na židli (15.10.).
- Práce s dřívky (15.10.).
- Nechal si od Dany položit bubínek na stehna a držel ho oběma rukama (22.10.).
- Práce s šátky (22.10.).
- Hladil čelo, kýval hlavou (12.11.).
- Práce s bubínkem a myškou (26.11.).
- Technika s dešťovou holí (26.11.).

- Práce s řetězy (3.12.).
- Správný úchop plyšového čerta (10.12.).
- Kolena u sebe (10.12.).
- Asistence s Danou, pomoc při úchopu s řetězy, sledování obrázku (10.12.).
- Bez problémů sáhnul do pytlíku (10.12.).
- Bubnovat myším ocáskem (10.12.).
- Dotyk na svém těle, kde působily vibrace (10.12.).
- Správný úchop bubínku (10.12.).
- Loučení s bubínkem dotykem celou dlaní a nataženými prsty (10.12.).
- Posadil se a začal krkat, Majda reagovala, ale nikdo jiný ne – sledoval nás (28.1.).
- Ruce dal na sundrum až po pokynu od Dany (28.1.).
- Tleskal, mával (28.1.).
- Dotyk (ústa + dlaň) (28.1.).
- Na pokyn od Dany se nezvedl při podání obrázku (28.1.).
- Práce s dřevěným drhlem (28.1.).
- Správně držel bubínek i sněhuláka (28.1.).
- Napodobení situace dotykem (28.1.).

### **Kladná reakce na základě zamyšlení**

- Nebubnoval jablíčkem o buben (22.10.).
- Válel dešťovou holí po stehnech (22.10.).
- Rozloučení s bubínkem (22.10.).
- Tleskal (12.11.).
- Hladil čelo, kýval hlavou (12.11.).
- Technika s listy (12.11.).
- Technika s jehlicemi (12.11.).
- Držení rumbakoule (3.12.).
- Práce s bouřkou (3.12.).
- Podání ruky s neznámou osobou (3.12.).
- Silové aktivity (10.12.).
- Práce s kuličkou (28.1.).

### **Cítí se v bezpečí, má dostatek prostoru**

- Utíkání v sedu na židli (15.10.).
- Práce s gumovými prasátky (15.10.).
- Asistence s Danou - 10cm čelem k němu (15.10.).
- Práce s šátky (22.10.).
- Koulel jablkem v bubínku (22.10.).
- Práce s dešťovou holí (22.10.).
- Práce se sundrumem (5.11.).
- Práce s myškami (5.11.).
- Plácl vědomě při pozdravu do Daniny nabídnuté natažené dlaně (26.11.).

- Asistence od Dany, jak držet bubínek (26.11.).
- Sáhl do pytlíku (3.12.).
- Práce se sundrumem (10.12.).
- Bez problémů sáhnul do pytlíku (10.12.).
- Bubnoval myším ocáskem (10.12.).
- Dotyk s mluvícím čertíkem (10.12.).
- Poprvé asistence se mnou při práci se světelnými vlásky (17.12.).
- Poprvé si přitiskl sundrum k břichu (28.1.).
- Na pokyn ode mě zvládl dotyk nohou (28.1.).
- Samostatná práce s dřívky (28.1.).

### **3.8.2 Záporná a spontánní reakce**

#### **Záporná reakce na základě zaneprázdnění, neuvědomění, zamyšlení nebo přeslechnutí pokynu**

- Nepleskal, netrásl hlavou (15.10.).
- V hodině nevhodně 2x použil jen palec s ukazováčkem (15.10.).
- Neukazoval, netleskal (22.10.).
- Práce s větrákem samostatně, ale jen palec s ukazováčkem (22.10.).
- Technika drak a mrak pouze palcem a ukazováčkem (22.10.).
- Netleskal (5.11.).
- Netleskal (3.12.).
- Často se zvedal při zvedání předmětů ze země (21.1.).
- Ruce dal na sundrum až po pokynu od Dany (28.1.).
- Při podání obrázku se zvedl (28.1.).
- Špatný úchop dřívky (28.1.).
- Zvednul se při vrácení nástroje (28.1.).

#### **Spontánní neverbální jednání jako způsob touhy po pozornosti nebo odreagování**

- Často se zvedal ze židle (8.10.).
- Svlékl 3x tričko (8.10.).
- Svlékl 2x tričko (15.10.).
- Ťukání hruškou o bubínek, ale ve stoji (22.10.).
- Zhasnul 4x, ale hned rozsvítil (5.11.).
- Vstal 3x a zhasnul (12.11.).
- Tričko svlékl 2x (26.11.).
- Často se zvedal ze židle (3.12.).
- Zhasnul 3x, ale hned rozsvítil (3.12.).
- Provokování Pepy dotykem (3.12.).
- Vstal, zhasnul, rozsvítil, sednul si (10.12.).
- Zhasnul 3x (10.12.).

- Občas se zvedal ze židle (17.12.).
- Stěžoval si asistentce Janě, že na něj Dana sahala - při asistenci s dřívky (28.1.).

### **Nová pomůcka, nové prostředí, delší časová prodleva od muzikoterapie**

- Práce s šátky (8.10.).
- Práce s větráčkem (15.10.).
- Práce s gumovými prasátky (15.10.).
- Práce s dřívky (15.10.).
- Práce s tleskačkou (5.11.).
- Technika s jehlicemi (12.11.).
- Práce s plazmovou lampou (12.1.1).
- Práce s plyšovými čerty (3.12.).
- Práce s řetězy (3.12.).
- Práce s bouřkou (3.12.).
- Provokace Pepy dotykem (3.12.).
- Podání ruky s neznámou osobou (3.12.).
- Dotyk s mluvícím čertíkem (10.12.).
- Tleskal, ale zmiňoval strach z jizvy (21.1.).
- Často se zvedal při zvedání předmětů ze země (21.1.).
- Práce s dřevěným drhlem (28.1.).

### **Zájem o činnost, zvědavost**

- Nohy protřepeme, ruce vytáhneme (15.10.).
- Práce s větráčkem (15.10.).
- Dal ruce do kapes (15.10.).
- Utíkání v sedu na židli (15.10.).
- Práce s gumovými prasátky (15.10.).
- Práce s dřívky (22.10.).
- Práce s šátky (22.10.).
- Práce s větrákem samostatně, ale jen palcem a ukazováčkem (22.10.).
- Práce s bubínkem a s listy (22.10.).
- Koulel jablkem v bubínku (22.10.).
- Práce s tleskačkou (5.11.).
- Práce s myškami (5.11.).
- Bramborou koulet, skákat v bubnu (5.11.).
- Zájem o kontakt s houslemi, pochopil zákaz od Dany (5.11.).
- Hladil čelo, kýval hlavou (12.11.).
- Technika s listy (12.11.).
- Technika s jehlicemi (12.11.).
- Práce s bubínkem a cibulí (12.11.).
- Práce s plazmovou lampou (12.11.).
- Dotyk tleskačkou po těle (26.11.).
- Práce s jehlicemi (26.11.).

- Asistence od Dany, jak držet bubínek (26.11.).
- Práce s bubínkem a cibulí (26.11.).
- Technika s dešťovou holí (26.11.).
- Práce s řetězy (3.12.).
- Bez problémů sáhnul do pytlíku (10.12.).
- Bubnovat myším ocáskem (10.12.).
- Silové aktivity (10.12.)
- Dotyk s mluvícím čertíkem (10.12.).
- Práce se sundrum (17.12.).
- Zůstal sedět, aby mohl dostat pomůcku (17.12.).
- Asistence se mnou při práci s šátky (21.1.).
- Poprvé si přitiskl sundrum k břichu (28.1.).
- Práce s kulířukem (28.1.).
- Práce s dřevěným drhlem (28.1.).
- Za celou hodinu nezhasnul světla, hodina ho bavila (28.1.).

### **Necítil se v bezpečí, nemá dostatek prostoru**

- Berenice upadl buben a dotkl se Štěpána (22.10.).
- Ťukání hruškou o bubínek, ale ve stoji (22.10.).
- Často se zvedal ze židle (3.12.).
- Práce s plyšovými čerty (3.12.).
- Tleskal, ale zmiňoval strach z jizvy (21.1.).
- Často se zvedal při zvedání předmětů ze země (21.1.).
- Při podání pomůcky se zvedl ze židle (28.1.).

Z výsledků případové studie je patrné, že kladné reakce na kontakt můžeme očekávat v případě, že je Štěpán v přítomnosti jemu blízkého člověka, nebo člověka, kterého už zná. Nejlépe reaguje kontaktem na pokyn nebo formou rozhovoru, především otázkou: „Ty to neumíš?“. Nestalo se, že by odpověděl jinak, než: „Umím“ a pokud nesplnil pokyn hned při odpovědi, klademe další pokyn „Tak to udělej.“ A v této situaci už očekáváme kladnou reakci na kontakt. Dalším důležitým aspektem pro kladnou reakci v kontaktu je zkušenost s pomůckami, se kterými pracujeme. Větší šance, že kontakt s novou pomůckou proběhne bez problémů je, pokud je mu pomůcka názorně předvedena a když je Štěpán ve známém prostředí, a tudíž se cítí v bezpečí. Cestou k úspěchu jsou jasné, stručné pokyny ze strany muzikoterapeutky nebo asistentky. Kontakt se většinou nepodaří, pokud je od muzikoterapie delší časová prodleva, například z důvodu prázdnin a především když byl zamyšlen a nevnímal pokyny muzikoterapeutky.

# ZÁVĚR

Cílem teoretické části bylo uvést čtenáře do problematiky autismu a seznámení s muzikoterapií jako pojmem, ale zároveň uvést muzikoterapii jako jedno z řešení pro snížení některých projevů autismu. Na konec teoretické části své bakalářské práce prezentuji přípravu a průběh skupinové muzikoterapie v Auticentru v Českých Budějovicích.

V praktické části jsem se zabývala kvalitativním výzkumem, pro nějž byla základní otázka: „Je muzikoterapie přínosem v oblasti kontaktu pro osoby s PAS?“ Pro dosažení co nejsrozumitelnějších výsledků jsem zvolila případovou studii. Nejprve jsem se seznámila s rodinnou a osobní anamnézou. A dále jsem se věnovala asistenci v hodinách skupinové muzikoterapie na začátku školního roku 2015, kde jsem pečlivě pozorovala autistického chlapce Štěpána a dělala jsem si poznámky o jeho pokrocích ve skupinové muzikoterapii. Ale poté jsem z osobních poznámek usoudila, že pouze záznamy z hodin mi nebudou stačit k zodpovězení základní výzkumné otázky. Proto jsem se rozhodla doplnit je rozhovorem s lidmi, kteří jsou Štěpánovi blízcí a dostala jsem možnost popovídat si i se Štěpánem. Také jsem nahlédla do lékařských zpráv a vyšetření, a poté jsem kódovala situace, kdy byla reakce Štěpána na kontakt kladná, záporná, nebo spontánní.

V hodinách muzikoterapie, kde jsem byla v roli asistentky, jsem se dopracovala k závěru, že samotná muzikoterapie nemusí být klíčovým aspektem. Rovněž důležitou se jeví přítomnost blízké osoby, která jedná se Štěpánem formou rozhovoru nebo příkazovacím způsobem. Neméně významný vliv na kontakt má i zkušenost s lidmi, ale i s nástroji a pomůckami, se kterými v hodinách pracujeme a které by nebyly jasné bez názorných ukázek a stručných a jasných pokynů ze strany muzikoterapeutky. Neopomenutelný pro kladnou reakci na kontakt je pro Štěpána pocit bezpečí.

Nežádoucí reakce na kontakt nastala v situacích, kdy byl Štěpán zaneprázdněn ve vlastních myšlenkách, a možná právě to byl důvod, proč si neuvědomil pokyn, který mu byl položen. Spontánní chování a reakce ze strany Štěpána, které jsem po pozorování v muzikoterapii zkoumala pomocí případové studie, pro mě byly odrazem touhy po pozornosti a odreagování. Zjistila jsem také, že negativní reakce na dotyk nastává po delším časovém odstupu bez muzikoterapie, a z toho usuzuji, že ideálním řešením by bylo, aby muzikoterapie probíhala pravidelně bez dlouhých časových



prodlev. Díky kvalitativnímu výzkumu jsem zjistila, že kontakt Štěpána s novou pomůckou může dopadnout kladně i v případě, že Štěpána nová pomůcka zajímá a je v prostředí, ve kterém má dostatek prostoru spolu s bezpečím.

Pozorováním Štěpána a studováním knih týkající se problematiky autismu a muzikoterapie jsem zjistila, že každý autista může být naprosto jiný a na každého fungují jiné techniky muzikoterapie. Většina lidí, kteří nepřišli do kontaktu s autistou osobně, si dokáže představit dítě s autismem jen tak, jak vystupuje ve známém americkém filmu Rain Man. Neznamená to, že takový autista neexistuje, ale jsem nesmírně ráda za to, že prostřednictvím mé bakalářské práce můžu problematiku autismu více přiblížit lidem, kteří se doposud s tímto problémem nesečkali, a že mohu předat společnosti i jiné povědomí o tom, s jakými obavami se chlapec s autismem může potýkat. Zároveň uvádím jako jedno z řešení pro zmírnění projevů autismu právě muzikoterapii. Do budoucna by mě zajímalo, jaké další aspekty mohou působit ke zmírnění projevů autismu.

Velké díky patří Mgr. Daně Pšeničkové, která mě s muzikoterapií pro osoby s PAS seznámila, a já jsem se v této sféře „našla“. Proto pro mě spolupráce s autisty touto bakalářskou prací nekončí.

# SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

## Monografie:

1. FÜRST, M. *Psychologie*. Olomouc: Nakladatelství Votobia 1997, 259 s. ISBN: 80-7198-199-0.
2. GERLICOVÁ, M. *Muzikoterapie v praxi*. Praha: Nakladatelství Grada, 2014, 136 s. ISBN: 978-80-247-4581-7.
3. HOWLIN, P. *Autismus u dospívajících a dospělých*. Praha: Portál, 2009, 296 s. ISBN: 978-80-7367-499-1.
4. KANTOR, J. *Základy muzikoterapie*. Praha: Nakladatelství Grada, 2009, 296 s. ISBN: 978-80-247-2846-9.
5. KRČEK, J. *Musica humana*. Hranice: Nakladatelství Fabula, 2008, 191 s. ISBN: 978-80-86600-50-5.
6. LIPSKÝ, M. *Muzikoterapie u lidí s poruchou autistického spektra*. Arteterapie, 2015, 105 s. ISSN: 1214-4460.
7. RICHMAN, S. *Výchova dětí s autismem*. Praha: Nakladatelství Portál, 2006, 127 s. ISBN: 80-7367-102-6.
8. ŠIMANOVSKÝ, Z. *Hry s hudbou a techniky muzikoterapie ve výchově, sociální práci a klinické praxi*. Praha: Nakladatelství Portál, 2001, 246 s. ISBN: 80-7178-557-1.

## Elektronické zdroje:

1. *Atypický autismus* [online]. Praha: Portál o poruchách autistického spektra, 2007 [cit.: 2016-01-8]. Dostupné z: <http://www.autismus.cz/popis-poruch-autistickeho-spektra/atypicky-autismus.html>
2. *Co je to vlastně autismus* [online]. Praha: Portál o poruchách autistického spektra, 2007 [cit.: 2015-12-24]. Dostupné z: <http://www.autismus.cz/popis-poruch-autistickeho-spektra/detsky-autismus-4.html>
3. *Druhy autismu* [online]. Brno: Speciální třída pro žáky s poruchou autistického spektra při ZŠ Horníkova 1, 2015 [cit.: 2015-12-24]. Dostupné z: <http://paszshornikova.webnode.cz/news/ghdgfh/>
4. *Harmonizační lehátko* [online]. Příbram: Kantely.cz Karel Hanzík, 2016 [cit.: 2016-01-25]. Dostupné z: <http://kantely.cz/nastroj/harmonizacni-lehatko-old>

## **SEZNAM PŘÍLOH**

- Příloha I      Záznamy z hodin skupinové muzikoterapie
- Příloha II      Harmonizační lůžko
- Příloha III      Certifikát Mistra kuchaře a certifikát Velkého objevitele
- Příloha IV      Diplom – Zdolání lanové dráhy
- Příloha V      Vysvědčení
- Příloha VI      Soukromá praxe pedagogicko psychologického poradenství
- Příloha VII      Lékařská zpráva
- Příloha VIII    Souhlas s použitím podkladů

# PŘÍLOHY

## Příloha I – Záznamy z hodin skupinové muzikoterapie

### SKUPINA 1 (8. 10. 2015)

Všechny účastníky skupinového setkání přivedla lektorka Dana s asistentkou Janou do místnosti a sedli si na židle. Štěpán **na pokyn - sedni si – překvapil, protože se hned posadil** na připravenou židli. Nachystali jsme mu místo u dveří, z důvodu velkého prostoru a blízkosti dveří, aby věděl, že má možnost odchodu. Z jedné strany seděla asistentka Jana, ze strany druhé zdravá účastnice Berenika. **Berenika ho velmi zaujala a stále ji sledoval**. Pozn.: na těchto sympatiích se dá stavět. Hlavní program – vzpomínáme na léto. Práce s oceandrum. Z místnosti neodchází, **zvedá se často ze židle**, ale na vyzvání se opět posadí. **3x svlékl tričko. S hedvábnými šátky pracoval velmi opatrně**, byla to pro něj neznámá věc nebo jinak použitá, ale zaujaly ho.

### SKUPINA 2 (15. 10. 2015)

Těsně před začátkem skupiny odešel na toaletu a byl tam dlouho. Pak si v koupelně umyl ruce, ale chtěl je nechat mokré. Lektorka Dana mu řekla, že do mokrých rukou mu nepůjčí žádný nástroj. **Položila mu ručník na jednu ruku – utřel si ji, pak na druhou, také ji otřel**. Šel hned do třídy za skupinou. Po celou dobu muzikoterapie z místnosti **neodcházel. Tričko sundal 2x**.

Sundrum držel konečky 8 prstů a také zpíval.

1. Při úvodním rituálu **tleskal, ukazoval**. Na stehna **netleskal, netřásl hlavou. Nohy protřepal, ruce protáhl vzhůru**, na ostatní ve skupině ukazoval.
2. Větrná dřívka držel **dvěma prsty jen v jedné ruce**, druhou nepoužil. Opakoval **slova z předcházejících tří technik**.
3. Hedvábný šátek držel **oběma rukama** – každou za jeden růžek, mával s ním, pracoval se šátkem lépe než poprvé.
4. S větráčkem pracoval už **samostatně**, tzn. jednou rukou, držel větrák a druhou k němu přikládal **celou otevřenou dlaní a nataženými prsty**.
5. Při písni Foukej... nejprve monotónně, ale pozorně přečetl slova písně z obrázku k písni, pak zpíval, **bubínek držel jen dvěma prsty**, stejně tak i hrušku. Při

práci s textem dle obrázku, při rytmickém kývání ze strany na stranu, ve stoje dal dle chlapce na obrázku **obě dvě ruce do kapes** jako všichni ostatní ve skupině (bez protestů).

6. Při písni z CD Šly panenky... napodoboval a prováděl všechny pohyby, aktivněji napodoboval „**utíkání**“ **v sedu na židli**, a to **celým tělem**. Více pracoval s nohama při napodobování chůze v sedu.
7. Pokračování s technikou Prasátka – zde trénujeme úchopy, manipulaci s předměty, celkově hrubou motoriku. Po úvodní instruktáži jsme chtěli, aby prasátka nechal na stoličce, **chtěl je stále brát do rukou**. Dobře rytmizoval slabiky slov. Snažili jsme se, aby seděl a při každé změně se nezvedal ze židle.
8. Dřívka – Podzim. Nejprve jen **hlasitě ťukal**. Příkladem – názorným předváděním se ho podařilo trochu zpomalit a ztišit za použití bližšího kontaktu, důležitý je individuální přístup ve skupině. Lektorka seděla na židli cca **10 cm čelem k němu** a používala názorná gesta, pohyby těla a výraznou mimiku.

### SKUPINA 3 (22. 10. 2015)

Při úvodním seznamovacím rituálu zaměřeném na jednotlivé účastníky skupiny si Štěpán nechal „bubínek“ sundrum **položít na stehna a kolena**. Držel ho **oběma rukama**. Přiložil prsty a dlaně ze stran na boční stěny bubínku. Když byl bubínek u něho, soustředil se jen na něj. Části textu písně: „... bim, bam...“ zpíval až, když byl bubínek u třetí účastnice skupiny Markétky (vždy práce v kruhu). Při dalších vítacích písních a seznamovacích říkadlech **neukazoval, netleskal**. Na předchozím setkání ano. Vypadalo to, jako by ještě přemýšlel o tom, jak jsme pracovali v úvodu s nástrojem sundrum. Technika s ozvučnými dřívky, píseň Stalo se to tuhle v neděli – dřívka **držel pouze pravou rukou, pak je hodil na zem**. Na vyzvání je zase **hned zvedl. Na pokyn – válet dřívka společně oběma rukama v dlaních** – jednou zkusil a prohlásil, že to nechce dělat. Otázka: „Ty to neumíš?“ Odpověď: „Umím.“ Pokyn: „Tak to udělej.“ Reakce – **Udělal to, ale jen krátce a opatrně**. Pak dovolil asistovanou práci – s lektorkou Danou, s dřívky, s každou jeho rukou individuálně. Tzn. **Ruka lektorky, jeho ruka, dřívka, její druhá ruka**. Pak složil dřívka k sobě **do dlaně** a pracoval s nimi tak, jak právě nacvičili, tak jak mu to Dana ukázala. A pracoval s chutí. Technika s hedvábnými šátky – dle názorného a návodného příkladu - třetí týden práce se šátky ve skupině - **uchopil každou rukou růžek šátku**. Napoprvé zvládl **dotek**

**šátku „větríku“ na obličej, podruhé už mu to vadilo. Na závěr techniky složil šátek na zemi jednou rukou.**

Technika práce s větrákem – samostatně - obě dlaně střídavě přiložil na větrák, který sám držel druhou rukou – **dvěma prsty** – střídal ruce.

Technika práce s listím a bubínky – pokyn: „**Vezmi si list** za stopku do ruky.“ – vzal. Pokyn: „**Prsty druhé ruky zašustíme na povrchu listu** – před očima, u ucha, oči, druhé ucho.“ (Vidím, co dělám, slyším, jak to šustí, znovu vidím, jestli to dělám správně a druhé ucho slyší, co dělám). Všechno udělal. Hlasitá výrazná pochvala: – „Umí, je šikovný.“ Pokyn: „Bubnujeme listem na buben.“ Držel buben jedním prstem v otvoru korpusu. Začal zkoušet, jak to vypadá, když mu **upadne buben**. Berenice upadl buben. Stoupl si, **bál se dál sedět vedle Bereniky**, aby ho nezranil její bubínek. Změnili jsme rozmístění. Berenika, já (asistentka), Štěpán, Jana (asistentka), Majda, Markétka, lektorka. Další pokyn: „Drž bubínek pořádně, aby neupadl.“ Buben **držel celou rukou a celou rukou ho podepřel**.

Technika práce s obrázkem k písni – pokyn: „Jedna ruka drží obrázek a druhá ukazuje na obrázku hrušky.“ – spočítal je. Pokyn: „**Ťukání hruškou z tvrzené vaty na obrázek.**“ **Ťukal širším koncem hrušky, ale ve stoji.**

Technika práce s bubínkem a jablkem – pokyn: „Jablkem zašustit na blánu bubínku a přiblížit k uchu, poslouchat jak to šustí.“ Pokyn: „Bubnovat jablkem.“ – **nebubnoval**. Pokyn: „Jablko do bubínku.“ Ve stoje v plném soustředění, krouživým pohybem **koulel jablko v bubínku**. Buben **držel všemi prsty obou rukou**. Pokyn: „Pohyb bubínkem nahoru – dolů.“ **Oběma rukama držel buben a pohybem obou rukou**, uvedl jablko do skákavého pohybu.

Technika práce s dešťovou holí – píseň Prší, prší – Monotónně přečetl slova písně. Dle názorného návodu a zkušenosti z individuálních setkání (červenec, srpen a září) **uchopil každou rukou jeden konec hole**. Změna – pokyn: „Položit hůl na stehna a oběma rukama – **dlaně a natažené prsty, válet hůl po stehnech**.“ Vše splnil výborně, pak začal válet jedním prstem. Pokyn: „**Ťukat holí svisle o zem**.“ Nejprve jednou rukou, pak pokyn: „**Oběma rukama pořádně držet**.“ Rozhovor: „Neumíš to,“ „Umím,“ „Tak to udělej.“ Udělal a užíval si to, **bušil holí do země pořádnou silou**.

Technika – drak a mrak – Občas se přidává ke zpěvu písni, chytá dobře slova, i když slyší píseň poprvé. V levé ruce mrak a v pravé drak – celou píseň. Pokyn: “Draka položit na mrak a kolébat ze strany na stranu.“ – **každou rukou používal jen palec a ukazováček.**

Rozloučení s bubínky v rámci úklidu nástrojů – pokyn: „Pohlad’ buben jednou rukou, přendej buben a pohlad’ druhou rukou.“ Provedl výborně, **pracoval celou rukou – otevřenou dlaní a nataženými prsty.**

29. 10. 2015 Podzimní prázdniny

#### **SKUPINA 4 (5. 11. 2015)**

Opět víc zapojoval ruce. Lépe a vstřícněji reagoval na pokyny při jednotlivých technikách. Při úvodní technice na pokyn: „Drž buben!“ – **přiložil hned obě dvě ruce celou plochou** na sundrum. Poté máme vždy **pohladit ruce – dlaně, nohy** tam, kde se jich dotýkal sundrum – s cílem uvědomit si, kde působily vibrace nástroje uvolnění. Opět rozhovor: „Ty to neumíš,“ „Umím,“ „Tak to udělej!“ – udělá. U písni Koho to tu dneska máme – **netleskal**, ale opět déle zůstal u textů z předchozí techniky a opakoval několikrát: „Magdalenko“ se správnou intonací.

Technika tleskací ručičky – oko vidí, ucho slyší, pak **tleskání do dlaně** – ano výborně. **Pohladit na závěr tleskačkou tvář a pochválit se** – nejprve nechce, ale na vyzvání provede. Drak – mrak – **pracuje velmi dobře.** Práce s myškami – výborná práce. Bavilo ho **skákat myši po drakovi.** Bubínek – zase nejdříve drží prstem v otvoru, **pak celou rukou, všemi prsty, šustit listem ano, bubnovat listem ano.**

Technika práce s bramborem – koulel bramborem v dlaních (**obě ruce spolupracovaly**), hledal prstem „očka“ bramboru, počítal je. Částečně ukazoval požadované pohyby k textu básničky o bramboře. **Správně držel buben a druhou rukou bramboru** – jemně ťukal bramborou na buben. Dobře, rytmicky **natřásal bramborou v bubnu.** Při kroužení bramborou v bubínku jsme si všimli, že je velmi soustředěný.

Technika práce s cibulí a bubnem – opět obě ruce - **uchopil buben oběma rukama** a naprosto se soustředil na práci. **Zaujaly ho housle, chtěl na ně sahat.** Dana

to nedovolila, protože: „Na něco se smí sahat, na něco ne.“ **Zhasnul 4x** a pokaždé **sledoval pozorně reakce všech zúčastněných.**

#### **SKUPINA 5 (12. 11. 2015)**

**Sundrum držel správně**, oběma rukama a bez řeči. Píseň – Ahoj všichni – konečně **tleskal** jako všichni ostatní. Říkadlo – Pohladíme... - **hladil čelo, kýval hlavou** – víc už při říkadle k práci s tělem nedělal, jen **sledoval ostatní**. Potřetí v této hodině **z něčeho nic vstal a zhasnul. Na požádání hned rozsvítil.**

Technika s listy – list **drží krásně, šustí, bubnuje**, fouká. Při odfoukávání listu (dechové cvičení) přidal k foukání dle pokynů hned zvuk: „Fú.“

Technika s jehlicemi na pletení – **držel, šustil, ťukal – každá ruka tři prsty – palec, ukazováček, prostředníček.**

Technika s cibulí – **koulí v dlaních, ťuká**. Při zpěvu písně Holka pěkná... - dlouhé tóny – se doladuje podle hlasu muzikoterapeutky. Maximálně se soustředil při práci s cibulí a bubnem. Při “loučení“ s bubnem **drží krásně buben. Poprvé pracujeme s plazmovou lampou – bez problémů**, žádné obavy. Zřejmě se nám podařilo vytvořit vztah na základě důvěry. Lampa ho zaujala, držel ji v obou rukou, prohlížel si dlaně, sledoval kouli, jejíž povrch díky výbojům „lechtá“, vibruje a brní.

#### **SKUPINA 6 (26. 11. 2015)**

Novinka: Při vítání jednotlivců - při vítací, seznamovací části úvodního rituálu – píseň Koho to tu dneska máme - **plácl vědomě při pozdravu do Danou nabídnuté natažené dlaně.**

Při technice – tleskací ručičky – už **neměl problém s plácáním na jednotlivé části těla** – nohy, břicho, ramena, hlava. Samohlásky provázel aktivním tleskáním. Při písni Listopad říká, že... pozorně sledoval obrázky obličejů, které vyjadřují emoce – veselý, smutný, zamračený – přišlo mu to veselé, často se smál. Znovu práce s jehlicemi – píseň Heč, my máme kocourka – dobře měnil hlas – mňoukání... **S jehlicemi šustil opatrně.** Nechal si v **asistovaném obouručním držení** (tzn. Daniny ruce přiložené na hřbety jeho rukou) ukázat práci – pohyb točení s bubínkem a cibulí v bubínku. **S cibulí**



**pracoval dobře.** Pokyn: “Vysypat cibuli z bubínku do bedýnky,” **nejprve přendal cibuli rukou, pak znovu a už dobře.**

Technika s bubnem a myškami – stačil jednou pokyn: “**Nestrkej prst do otvoru v bubínku,**“ po **názorné ukázce jak pracovat s myškou, hned zvládl** a bavilo ho to. **Neodcházel, tričko sundal jen 2x.** Správně **uchopil oběma rukama, držel a manipuloval s dešťovou holí i silou – výborně.** Pozn.: Důsledně trvat na správném držení bubínku. Nebrat jedním prstem skrz otvor, ale všemi prsty za korpus bubínku. Nedotýkat se blány bubínku, aby se neměnil, netlumil zvuk.

### **SKUPINA 7 (3. 12. 2016)**

Sundrum – **vzorně, bez problémů, bez řečí, oběma rukama.** Při dalších technikách **nejprve netleská, když má. Pak ano.** Dnes podruhé při vítání **plácnutí do nastavené ruky.** Směje se tomu, že Mareček pláče po mamince (Mareček 3x s Janou odchází), celkově kvůli tomu neklid ve skupině. Š. - **častější zvedání ze židle.** **Rumbakouli chytne hned bez problémů, 3x zhasnul,** zkoušel naše reakce, když jsme nic neříkali, rozsvítil a sedl si. **S plyšovými čerty téměř nepracoval, jen je držel.** Tuto pomůcku k textům písní k aktuálnímu tématu jsme měli poprvé. Technika podle Kimova hra – „Co je v čertovském pytlíku?“ – **říká: “Nesáhnu,” přesto hned sáhne,** protože Dana na nesouhlas nereagovala. **Dle hmatu odhaduje,** že je tam myš. Pomůcka, se kterou jsme pracovali v několika předcházejících setkáních. V druhém kole v klidu a v pohodě, **bez obav sáhne do černého neprůhledného pytlíku** a dle hmatu opět pozná myš. Má k nám důvěru, cítí se bezpečně. Žádná zmínka o jizvě.

Práce s řetězy – **hned bez obav vzal řetěz do ruky** a pěkně s ním pracoval. Rytmicky s ním chrastil o plechový talíř, do rytmu písně. **Řetěz vzal správně do ruky** podle obrázku, na kterém čertík řetěz drží.

Nový nástroj „Bouřka“ – ukázala jsem, jak se s nástrojem pracuje. Při praktickém nácviku manipulace s nástrojem - **držel oběma rukama** a vůbec neprotestoval, když mu **lektorka asistencí pomáhala,** (její ruce - dotek na hřbetech jeho rukou). Jako by si ani nevšiml, že se ho dotýká – překryla jeho ruce svými a pohybovala nástrojem.

V polovině setkání **začal provokovat (i dotekem) nového člena** skupiny Pepu. Po ukončení skupinové muzikoterapie se šel seznámit s Bereničinými rodiči, protože se často nás všech - Jany, Dany, mě, ptá, jestli jsme maminkou Bereniky. **Oběma (cizím lidem) podal ruku na pozdrav. Ani zmínka o jizvě.**

#### SKUPINA 8 (10. 12. 2016)

**Sundrum – pracoval dobře.** Při uvítacím rituálu netleskal, teprve na vyzvání. Práce s obrázkem – **asistované držení i ukazování. Nechal si vést ruce dotykem. Bez zmínek o jizvě. Držení rumbakoule, opět dovolil upravit úchop a chvíli asistovaně držet.** S velkými plyšovými čerty – dle ukázky **držel čerta dobře** - pěkná práce obou rukou společně. Pokyn: „**Kolena k sobě** (nekomentoval dotek z vnější strany kolen) a **čerta na kolena“**, (asistence jen u úchopu). Vstal, **zhasnul, rozsvítil, sednul si.** Píseň s textem zaměřeným na orientaci v tělesném schématu – poprvé jen říkal, sledoval, ruce spíše nahoře. Podruhé lépe – ruce pracovaly – ukazovaly při pomalé variantě písně a prodloužené slovem a čekáním na reakci Štěpána - kde má čert rohy, kožich, kopyta, ocas, jazyk, brady, uši, nos? Nejvíce ho bavila technika s řetězem a kovovým talířem. **Řetěz bral dvěma prsty.** Na pokyn: „Chyt' řetěz tak, jak ho drží čert na obrázku!“ koukl na obrázek a **vzal řetěz do dlaně a manipuloval s ním** tak, jak mu Dana ukázala. Píseň – Černá myš – jen hmatem poznat, co je v pytlíku, **sáhni si pro myš – bez problému – důvěřuje.** Myš dobře držel v dlani, v druhé ruce bubínek – zvládnul dle pokynů „**bubnovat myškou pomalu i rychle i ťukat koncem ocásku.**

Nástroj „Bouřka“ – pokyn: „Dívej, bouřka se drží takhle.“ – **Držel dobře, pracoval**, vůbec ho nenapadlo bát se spirály, jejíž pohyb vytváří zvuk bouřky. Se všemi „čertovskými“ (tzn. hlučnými nástroji) se snaží **pracovat pořádně až silou.** Tentokrát **2x zhasnul.**

Práce s nástrojem cabasa – pokyn: **“Promasírovat dlaně i svaly na nohou!”** – **zvládá po názorné ukázce i samostatně. Opět zhasnul.**

Pomůcka „**Mluvicí čertík**“ – **stačilo jen ukázat, kde má mačkat a užíval si to.** Pozorně, soustředěně poslouchal každou větu.

Ukládání nástrojů – **napodruhé chytil buben celou rukou**. Při loučení s bubnem **hladil blánu bubnu otevřenou dlaní a nataženými prsty**. Čerta při loučení houpal jen chvíli, pak jen sledoval pozorně ostatní.

Tentokrát nebylo třeba ani jednou použít věty jako: “Ty, to neumíš?” Apod. Na Bereniku se ptal jen zpočátku, pak už se nezmínil. O jizvě také nemluvil. Neměl čas.

#### **SKUPINA 9** (17. 12. 2015)

Poslední skupina před Vánocemi – vánoční **snoezelen** (= práce se smysly). **Sundrum – bez řeči kolena k sobě. Nešel ani jednou k vypínači. Při předávání pomůcek a nástrojů se zvedl jen občas**. Seděl, když jsem řekla, že jinak pomůcky nedostane. Natolik ho zaujaly, že to šlo. **Poprvé asistované držení jen se mnou – světelné vlásky i sněhuláci**. Nevstával kvůli vytahování kalhot – měl džíny, které nepotřebovaly upravovat. **O jizvě jen nepatrně**.

#### **SKUPINA 10** (7. 1. 2015)

#### **SKUPINA 11** (14. 10. 2015) – (dovolená na horách)

#### **SKUPINA 12** (21. 1. 2016)

**Při úvodním tleskání i pleskání 2x zmínil jizvu**. U obrázků zvířat na sněhu hádal jména – vždy napodruhé správně, jako by nás zkoušel. Největší radost mu tentokrát udělala aktivita se šátky u písni o větru. **Asistovaně jsem mu ukázala, jak udělat „kouli“ (sněhovou) ze šátku**. Nic nenamítal a usilovně „chmoustal“. A chtěl několikrát znovu. Asistovaně jsem ukázala Š. na obrázku přípravu k písni Tů, tů, tů. **Zase se zvedal při přebírání a odevzdávání věcí**. Pečlivě – pozorně sledoval obrázky k básni Sníh a mráz. Celkově se dnes hodně „zakoukával“ a chvílemi nevnímal.

#### **SKUPINA 13** (28. 1. 2016)

V úvodním rituálu přípravy a zahájení setkání skupiny si, **bez našeho pobízení, přinesl a rozložil židli. Posadil se a začal krkat**, radoval se, že si ho Majda všímá a chce po něm, aby se omluvil. Vyžadoval pozornost. Při práci **se sundrum si připravil sám automaticky nohy, kolena k sobě, ale o přiložení rukou k bubínku mu Dana**

**musela říct. V průběhu hraní bubínek pustil.** Stačilo, aby se mu lektorka Dana podívala do očí, přestala na okamžik hrát a hned **bubínek zase držel oběma rukama. Poprvé si bubínek sám přitiskl k sobě - k břichu.** Při vítání, připomínání **jmen tleskal i pleskal o nohy a na všechny mával.** Při podávání nástroje kuliťuk se **zvedl ze židle.** Po názorné **asistované** ukázce jak s kuliťukem pracovat. Nenamítal vůbec nic při **doteku obou lektorčiných rukou na hřbety jeho rukou,** nevadil mu ani tlak dlaní na **kuliťuk – masáž dlaní a prstů.** Při písni Roční období **přendával kuliťuk z ruky do ruky bez zvedání se ze židle a bez pokládání nástroje na zem.** Spolupracoval a opakoval hned slova písně, dával jako ostatní dle nápodoby ruku před ústa, když jsme **napodobovali kýchání.**

Na závěr této techniky práce s kuliťukem, pracoval samostatně a usilovně. **Silou válel dřevěné kuličky v dlaních, radoval se.** Četl text další písně, ukazoval správně a ve správném rytmu na každý obrázek při rytmizaci i zpěvu. **Při vracení obrázku se opět zvedl.** Dana mu vrátila obrázek a důsledně trvala na tom, **aby při vracení pomůcek a obrázků seděl** jako všichni ostatní. Povedlo se. Při další písni se při 1. sloce až na můj pokyn **dotýkal svých nohou,** při 2. sloce už se svých nohou dotýkal bez připomenutí. – podpora orientace v tělesném schématu. Výborně zvládnul práci s emocemi – veselý a smutný. Nechal si položit **krabici s ozvučnými dřívky na stehna.** Při práci s dřívky je zpočátku nedržel správně (pevně) – upadla mu. **Při asistovaném držení s Danou – návod, jak ťukat správně, si postěžoval Janě, že na něho Dana sahala.** Jana mu řekla, že to bylo třeba, aby věděl, jak správně s dřívky pracovat. Pak už pracoval samostatně. Srovnal dřívka opřením o nohy, střídal **válení dřívek na nohou,** na každé zvlášť i na obou zároveň. **Při vracení dřívek se znovu zvedal.** Po upozornění se posadil a dřívka odevzdal. Rytmičtý dřevěný **nástroj “drhlo“ hladil dlaní i prsty, střídal ruce.** Opět vibrační záležitost, podpora uvědomění si rukou, dost si to užíval. Při další práci, po seznámení s nástrojem, si **bez námitek nechal lektorkou upravit správné držení nástroje v rukou. Opět se zvedal při odevzdávání věcí.** Děti si vyžádaly písně o sněhulácích, přestože venku žádný sníh nebyl. Štěpán **správně držel bubínek i sněhuláka.** Opakoval slova nové písně o sněhu a zvířátkách, sledoval děj písně na obrázku, chtěl počítat písmena na obrázku, nejdříve tipoval, pak řekl hodně. **Dle textu napodobil poskočením na židli poskočení kočky na větev. Celé setkání si nevzpomněl na vypínač světla v místnosti.**

## SKUPINA 14 (4. 2. 2016)

Na skupinu přišel jen Štěpán, Dana mu nabídla, že si může vybrat, jestli písničky bez ostatních dětí nebo znovu na harmonizační lůžko. Hned řekl lůžko. 45 min. a opět nechtěl končit. Ještě 10 min. ležel a dozníval. Další dílčí průběžné cíle v novém roce pro práci ve skupině. Omezit stoupání – zvedání ze židle při změně techniky nebo jakékoliv jiné změně. Při předávání nástrojů a pomůcek z ruky do ruky vynechat pokládání věcí na zem. Prodloužit dobu správného provádění jednotlivých činností. Pracovat individuálně ve skupině s asistentkou, ne jen se mnou, ale dlouhodobě s Míšou - leden, únor, pak s Lenkou – březen, duben a s Janou - květen, červen.

Poznámka: Posunout celý skoro kruh - sezení celé skupiny tak, aby měl dál vypínač.

## Příloha II – Harmonizační lůžko<sup>32</sup>

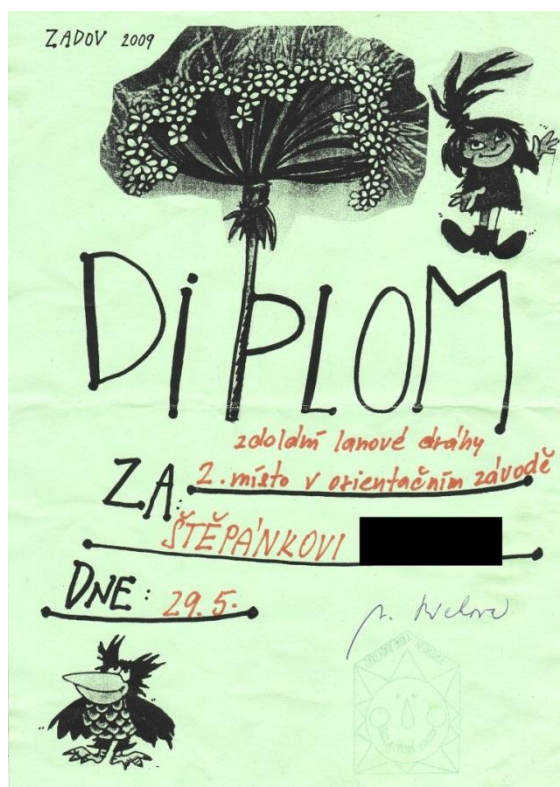


<sup>32</sup> *Harmonizační lehátko*[online]. Příbram: Kantely.cz Karel Hanzík, 2016 [cit.: 2016-01-25]. Dostupné z: <http://kantely.cz/nastroj/harmonizacni-lehatko-old>

### Příloha III – Certifikát Mistra kuchaře a certifikát Velkého objevitele



### Příloha IV – Diplom – Zdolání lanové dráhy





# Příloha V - Vysvědčení

ČESKÁ REPUBLIKA

Mateřská škola, Základní škola a Praktická škola Trhové Sviny

IZO: 060076518

Třída: II. A Ročník: 6. Číslo v třídním výkazu: 7 Školní rok: 2014/2015

## VYSVĚDČENÍ

list A

Jméno a příjmení: Štěpán [redacted]  
Datum narození: [redacted] Rodné číslo\*): [redacted]  
Místo narození: České Budějovice

2. pololetí
nedílnou součástí tohoto vysvědčení <input type="checkbox"/> <del>není</del> vysvědčení – list B (je – není)
<b>Chování, povinné předměty, nepovinné předměty, zájmové útvary</b>
<p><i>Milý Štěpáne, zvládl jsi i druhé pololetí 6. ročníku. V tomto pololetí sis více povídal pro sebe a také dělal pohyby rukama. Měl jsi neustálý strach, aby ses neuhodil a neudělal si na těle jizvu. V českém jazyce si se s pomocí ped. as. poměrně dobře naučil rozlišovat slovesa a správně je zařazovat podle osoby a čísla. Při opakování tvrdých a měkkých souhlásek i vyjmenovaných slov si se snažil pečlivě zapisovat y-i do daného cvičení. S pomocí jsi zvládl psaní velkých písmen u vlastních podstatných jmen. Tempo v psaní zůstalo pomalé, písmo máš i nadále veliké a křostrbaté. Čteš rád se třídou pohádky, textu však stále málo rozumíš a nedokážeš jej sám převyprávět. V matematice zvládáš dělení se zbytkem s pomocí ped. as. nebo učitelky. Hodně ale záleží na Tvé únavě a náladě. K pochopení úkolů zadaných slovně i písemně potřebuješ pomoc ped. as.. Slovní úlohy sám nezvládáš. Sečítání a odečítání bez přechodu v oboru do 10 000 se Ti celkem daří, při písemném sečítání a odečítání s přechodem potřebuješ poradit. Nerad děláš chyby, nechceš, aby Ti je učitelka nebo ped. as. opravil. Chceš si vše opravit sám. Předměty jako je dějepis, zeměpis, občanská výchova a přírodopis Tě opět moc nezajímaly. Raději jsi měl tělesnou výchovu, kde ses moc snažil, protože pohyb a cvičení máš rád. V předmětu počítače jsi zvládl orientaci na klávesnici, s dopomocí učitele jsi byl schopen splnit jednoduchý úkol. Při hudební výchově jsi opět raději poslouchal, jak zpívají ostatní děti. Pokud jsi už nebyl unavený, v pracovní a výtvarné výchově se Ti podařily udělat pěkné obrázky. Milý Štěpáne, Tvou silnou stránkou je Tvá dobrá nálada, kterou rozdáváš všude kolem sebe. Druhé pololetí je za Tebou a s ním i spousta školní práce. Je dobře, že Tě především maminka ve všem obětavě podporovala.</i></p>

\*) § 28 odst. 7 zákona č. 561/2004 Sb. – rodné číslo žáka nebo studenta se uvádí vždy, bylo-li mu přiděleno

SEVT – 49 852 1 pro 2. stupeň ZŠ – slovní hodnocení – list A

B.N.B. 299 2008

# Příloha VI – Soukromá praxe pedagogicko psychologického poradenství

## SOUKROMÁ PRAXE PEDAGOGICKO PSYCHOLOGICKÉHO PORADENSTVÍ

Karla IV. 3, České Budějovice

☎ 386 350 777

✉ [poradna.koma@tiscali.cz](mailto:poradna.koma@tiscali.cz)

**STEPHAN** [REDACTED]

### Zpráva o psychologické péči

Chlapec je v naší péči od února letošního roku na doporučení logopedky Mgr. Pešlové (logopedické péče byla zahájena krátce předtím).

Chlapeček se narodil rodičům ukrajinské národnosti, kteří již delší dobu žijí v Čechách. Dle slov matky byla anamnéza naprosto bez nápadností. Dochází do MŠ. Péče matky je v jistém směru až hyperprotektivní. Matka syna popisuje jako hodného, úzkostlivě čistotného, vyžadujícího stálost a neměnnost, jeho vývojové odlišnosti si příliš neuvědomuje.

Chlapeček je somaticky bez nápadností, usměvavý. Naprosto se neorientuje v sociální situaci, někdy vůbec nereaguje, jindy se u něho projevuje mnohonásobná echolálie. Spontánně se řečově téměř vůbec neprojevuje, má však tendenci experimentovat se zvuky. Výslovnost je sice nečistá, ale to je spíše jen dílčí problém. Významné je především to, že vážně porozumění řeči (což ovšem nelze přisuzovat jazykové bariéře, ale spíše opoždění v oblasti rozumného vývoje). V úkolové situaci není schopen adekvátně reagovat na instrukce (zvládne – ale ne vždy – úkoly typu „podej auto“ apod.). V testech nezvládne ani úkoly pro dvouleté děti (resp. nereaguje na instrukci k úkolu, nechápe, co se po něm žádá, i když spontánně je někdy schopen úkol provést). Má tendenci po dlouhý čas zkoumat předměty, podobným způsobem prohlíží též lidský obličej. Někdy je pro něho problematické ukončit činnost, do níž je zabrán. Sám příliš hračky nevyhledává, spíše přijímá to, co je mu nabídnuto. Hra není tvořivá, spíše pouze manipulativní, stereotypní. Neumí si hrát „na něco“, neumí hrát hry s pravidly.

Díky intenzivní péči maminky (která se mu skutečně každodenně věnuje) pojmenovává některé věci na obrázcích, zná barvy. Za pomoci matky umí reprodukovat písničku. Je velmi zdatný v oblasti jemné motoriky, velmi rád stříhá. Zatím pouze čmárá, tužku drží nesprávně, není schopen nápodoby předlohy.

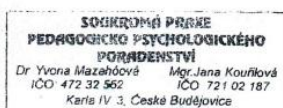
Dle slov maminky hoch zvládá samostatně sebeobsluhu. Rád poslouchá pohádky, ale textu nerozumí, nedovede reprodukovat, pouze opakuje. Doma si rád hraje se starším bratrem.

Chlapec společně s matkou dochází pravidelně do naší poradny – s maminkou jsou probírány jak přístupy k dítěti, tak různé způsoby stimulace a rozvoje dovedností.

Chlapec se jeví jako rozumově opožděný, susp. autistické rysy. Z těchto důvodů prosím též o Vaše laskavé posouzení.

V Č. Budějovicích 9. 5. 2005

Mgr. Jana Kouřilová, psychologka



*Jana Kouřilová*



## Příloha VII – Lékařská zpráva

Čonka [REDACTED]

Rodné číslo: [REDACTED]

Pojišťovna: [REDACTED]

Bydliště: [REDACTED]

Štěpán je v péči dětské psychiatrické ambulance od r.2006 pro pervazivní vývojovou poruchu - autismus a opoždění mentálního vývoje s poruchami chování.

U dětí s autismem bývá snížena orientační a komunikační schopnost na úroveň neslyšícího člověka. Přesto, že není sluchově postiženo, nemusí na zvuky či řeč reagovat. Schopnost verbální komunikace je výrazně omezena, opakuje slyšené bez vlastního porozumění obsahu, nerozumí rychlému, plynulému toku řeči, ironii, bere vše doslova (hyperkonkrétnost).

Výrazně narušená je schopnost reálně se zapojit do světa: narušena je sociabilita, soc. interakce jsou limitované, neschopni adekvátní socioemoční reciprocity, selhávají v běžných soc. situacích.

V soc.a emočních situacích se neorientují, reagují nepřiléhavě, neobratně, i s projevy agrese. Nedochozí k pochopení komplexní normy soc.chování.

Snížena bývá adaptabilita, jakékoliv změny v zavedeném řádu mohou být snášeny s velkými obtížemi, typické je lpění na přesném řádu, adherence k rutině a rituálům.

Také u Štěpána je snížena přizpůsobivost a tolerance k zátěži, fixován na klíčové osoby (matka, otec). Jakékoliv změny v okruhu nejbližší rodiny negativně ovlivňují klinický obraz u dítěte.

Dg: Dětský autismus

Autismus v případě Štěpána nepříznivě a těžce ovlivňuje zejména následující oblasti: orientační schopnosti, úroveň samostatnosti, schopnost spolupráce, sociální porozumění, výchovnou usměrnitelnost, schopnost učení, adaptabilitu a flexibilitu myšlení, funkčnost komunikace.

V důsledku mentálního a sociálního deficitu vyžaduje Štěpán trvale velmi intenzivní individuální péči rodiny, v důsledku narušené schopnosti komunikace a sociální orientace je nezbytný stálý důsledný dohled, dopomoc a individuální vedení i při provádění běžných rutinních každodenních činností.

Vzhledem k diagnóze pervazivní vývojové poruchy je Štěpán osobou s těžkým zdravotním a psychickým postižením s dlouhodobými těžkými poruchami orientace a komunikace. Zcela nesamostatný, vyžaduje stálý dohled a péči, které kladou vysoké nároky na pečující okolí.

Nelze očekávat zásadní změnu stavu.

Zpráva vypracována na žádost matky a předána do jejích rukou.



3.3.2016

MUDr. Katarína Baranovičová

**Příloha VIII – Souhlas s použitím podkladů**

Souhlasím s tím, aby  
p. Michaela Šmejkalová použila  
podklady, a jmeno pro svou  
bakalářskou práci.

Dr. C. B.

Čouková

11. <sup>03</sup> ~~08~~ . 2016

*[Signature]*

## ABSTRAKT

SMEJKALOVÁ, M. *Muzikoterapie jako jeden z aspektů odstraňování bariér v oblasti kontaktu u osob s PAS.*

České Budějovice 2016. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce Mgr. K. Ochozka.

**Klíčová slova:** děti s poruchou autistického spektra, muzikoterapie, kontakt

Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Teoretická část se zabývá základními informacemi o autismu. Seznamuje čtenáře se vznikem, druhy a projevy autismu. Dalším základním tématem v této bakalářské práci je muzikoterapie. Nejprve práce popisuje muzikoterapii obecně a poté hledá vhodnou formu muzikoterapie pro osoby s poruchou autistického spektra (dále jen s PAS) ke zmírnění projevů autismu. Dále prezentuje přípravu a průběh hodiny v Auticentru v Českých Budějovicích pod vedením Mgr. Dany Pšeničkové.

Praktická část se zabývá kvalitativním výzkumem s cílem vyřešit základní výzkumnou otázku: „Je muzikoterapie přínosem v oblasti kontaktu pro osoby s PAS?“ V případové studii se zaměřuje na jednoho chlapce s PAS, který je pozorován v hodinách skupinové muzikoterapie. Díky sběru dat z různých zdrojů se odkrývá odpověď na základní výzkumnou otázku.

## ABSTRACT

SMEJKALOVÁ, M. *Music Therapy as one of the aspects of removing the barriers in contact between healthy people and people suffering from Autism Spectrum Disorder.*

České Budějovice 2016. Bachelor's thesis. University of South Bohemia in České Budějovice. Faculty of Theology. Department of education. Thesis Supervisor: Mgr. K. Ochozka.

**Keywords:** children suffering from Autism Spectrum Disorder, music therapy, contact

The work is divided into theoretical and practical part. The theoretical part deals with basic information about autism. It clarifies the onset, types and manifestation of autism. Another important topic of this thesis is Music Therapy. Firstly it describes Music Therapy in general and subsequently tries to find a proper Music Therapy treatment for people suffering from Autism Spectrum Disorder (ASD) to mitigate the manifestation of autism. It further presents the preparation and presentation of a lesson in Auticentrum (Autism Centre) České Budějovice conducted by Mgr. Dana Pšeničková.

The practical part focuses on qualitative research and answering the following question: "Is Music Therapy an asset in the area of contact with people suffering from ASD?" The case study addresses one boy suffering from ASD and evaluates his progress during the lessons in the Music Therapy group. It tries to uncover the answer to the basic research question using gathering of data from several resources.